

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
GRĀMATVEDĪBAS UN AUDITA KATEDRA

SIA “UNIMARS” FINANŠU ANALĪZE

DIPLOMDARBS

Autors: Marija Starovoitova

Stud. apl. nr. mi08033

Darba vadītājs: asoc.prof.: Laimdota Kaire

RĪGA 2012

Anotācija

Diplomdarba autore: Marija Starovoitova

Diplomdarba tēma: SIA „Unimars” finanšu stāvokļa analīze.

Darba mērķis ir novērtēt SIA „Unimars” finansiālo stāvokli, pielietojot dažādas analīzes metodes, un izstrādāt priekšlikumus finansiālas situācijas pilnveidošanai.

Darbā tiek aprēķināti un analizēti uzņēmuma likviditātes, rentabilitātes, aktivitātes un maksāspējas rādītāji, bankrota iespējas, ka arī tiek veikta bilances un peļņas vai zaudējumu aprēķina horizontāla un vertikālā analīze.

Darba beigās tiek atspoguļoti autora secinājumi par SIA „Unimars” uzņēmējdarbību kopumā un izvirzīti priekšlikumi.

Darbs sastāv no ievada, deviņām nodaļām, secinājumiem un priekšlikumiem. Darba apjoms ir 76 lpp., tajā iekļauti 14 tab.

Atslēgvārdi: likviditāte, rentabilitāte, bankrota varbūtība, maksāspējas rādītāji, aktivitātes rādītāji.

Annotation

Author of the thesis: Marija Starovoitova

Subject of the thesis: Financial Analysis of Unimars LLC.

The purpose of the thesis is to estimate the financial standing of Unimars LLC, using various methods of financial analysis, and develop suggestions to financial situation improvement.

Liquidity, profitability, activity and ability have been calculated and analyzed, as well as horizontal and vertical analysis of the balance sheet and profit or loss calculation has been performed.

The final part of the thesis includes conclusions of the author drawn on overall business activity of Unimars LLC and suggestions made.

The thesis comprises introduction, seven chapters, conclusions and suggestions. The thesis consists of 76 pages and includes 14 tables.

Keywords: liquidity, profitability, bankruptcy probability, ability, activity indices.

Saturs:

IEVADS.....	5
1. UZŅĒMUMA VISPARĪGAIS UN EKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS, UZŅĒMUMA DARBĪBAS VIRZIENI.....	8
2. FINANŠU ANALĪZES BŪTĪBA	10
3. BILANCES UN P/ZA POSTEŅU ANALĪZE.....	15
3.1 SIA „Unimars ” bilances un P/ZA posteņu vertikālā (struktūras) analīzē	15
3.2 SIA „Unimars ” bilances un PZA posteņu horizontālā analīze.....	22
4. FINANŠU STABILITĀTES ANALĪZE.....	27
5. MAKSATSPĒJAS NOTEIKŠANA.....	31
6. LIKVIDITĀTES RĀDĪTĀJI	40
7. LĪDZEKĻU APRITES (EKONOMISKĀS AKTIVITĀTES) RĀDĪTĀJI	51
8. RENTABILITĀTES ANALĪZE	58
9. BANKROTA IZVERTĒŠANA	65
10. Secinājumi.....	68
11. Priekšlikumi	71
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	73
Pielikumi	75

IEVADS

Lai uzņēmums varētu gūt ekonomiskus panākumus savā darbības gaitā, ļoti svarīgi ir novērtēt uzņēmuma finansiālo stāvokli pārskata gadā, gan arī to salīdzināt ar iepriekšējiem gadiem. Uzņēmuma vadībai ir svarīgi zināt uzņēmuma finanšu rādītājus, jo, balstoties uz tiem, vadība var izdarīt secinājumus, kā arī pieņemt lēmumus gan par investēšanas, gan kreditēšanas iespējām, kā arī ir vieglāk novērtēt kāda noteikta lēmuma riska pakāpi un uzņēmuma finansiālo darbību kopumā, redzēt uzņēmuma stipras un vājās vietas un censties tās nostiprināt.

SIA „Unimars” ir uzņēmums kurš sniedz visplašāko klāstu pakalpojumu kuģu īpašniekiem, kas saistīti ar jūras biznesu – kuģu apgāde (tehnikas; pārtikas produkti, pieprasīšana; kā arī sabiedriskās edināšanas pakalpojumi; dažāda veida remonts un citi pakalpojumi).

Finanšu analīze ir pakalpojums, kas dod iespēju, pamatojoties uz gada pārskatu reģistrā apkopoto informāciju, izvērtēt attiecīgā uzņēmuma likviditātes, aktivitātes, kapitāla struktūras un ienesīguma rādītājus. Finanšu analīzes pārskatā redzams uzņēmuma finanšu rādītāju novērtējums, salīdzinot tos ar citu uzņēmumu rādītājiem.¹

Finanšu analīze ir nepieciešama, lai varētu noteikt uzņēmuma stabilitātes līmeni, novērtētu uzņēmējdarbības aktivitāti un apskatīt cik efektīvi darbojas uzņēmums.

Diplomdarba mērķis ir uz teorētisko un praktisko materiālu pamata veikt uzņēmuma SIA “Unimars” finanšu analīzi, atklāt trūkumus, nepilnības, problēmas un izstrādāt priekšlikumus uzņēmuma SIA “Unimars” finansiāla stāvokļa uzlabošanai.

Pamatojoties uz diplomdarba mērķi, tiek izvirzīti sekojoši risināmie uzdevumi:

- Noskaidrot finanšu pārskatu saturu;
- Izpētīt galvenos finanšu koeficientus;
- Atklāt pozitīvos un negatīvos aspektus uzņēmuma darbībā;
- Veikt bilances un peļņas vai zaudējumu posteņu horizontālo (strukturālo) un vertikālo analīzi;
- Veikt finanšu stabilitātes analīzi;
- Aprēķināt un novērtēt uzņēmuma maksāspējas rādītājus, likviditātes rādītājus, līdzekļu aprites rādītājus, rentabilitātes rādītājus un aktīvu un pašu kapitāla rentabilitāti (DuPoint metode);

¹ http://www.lursoft.lv/finansu_analizes_piemers.html

- Izpētīt bankrota iespējamību, izmantojot Altmaņa modeli;
- Uz analīzes pamata izstrādāt secinājums un priekšlikumus finanšu situācijas uzlabošanai;

Šis darbs sastāv no desmit nodaļām. Pirmajā darba daļā ir SIA „Unimars” visparīgais un ekonomiskais raksturojums, apskatīti uzņēmuma darbības virzieni, darbinieku struktūra, uzņēmuma negatīvās un pozitīvas puses.

Otrajā darba daļā tika apskatīta finanšu analīzes būtība un mērķi, uzdevumi un īpatnības, veidi, principi un metodes.

Trešajā darba daļā tika veikta uzņēmuma bilances un PZA posteņu analīze, izmantojot vertikālo (struktūralas) un horizontālo metodi. Šajā nodaļa tika apskatītas gan vertikālas, gan horizontālas metodes teoretiska daļa, gan izdarīta SIA „Unimars” bilances un PZA horizontāla un vertikāla analīze, ka arī veikti secinājumi.

Ceturtajā darba daļa tika izskatīta finanšu stabilitātes koeficienti. Tika apskatīta finanšu stabilitātes teoretiska daļa, veikta SIA „Unimars” finanšu stabilitātes analīze, izdarīti secinājumi.

Piektajā darba daļā tika veikta uzņēmuma maksāspējas analīze. Nodaļā tika apskatīta teorētiska daļa, ka arī aprēķināti un izskatīti tādi rādītāji kā uzņēmuma autonomijas jeb neatkarības koeficients, visu saistību rādītājs, maksāspējas rādītājs, investīciju seguma koeficients un citi maksāspējas rādītāji. Pēc uzņēmuma maksāspējas rādītāju aprēķināšanas tika izdarīti secinājumi.

Sestajā darba daļā tika veikta SIA „Unimars” likviditātes analīze. Nodaļā izskatīta teorētiska daļa, kā arī aprēķināti tādi rādītāji, kā darba kapitāls, tūrie apgrozāmie aktīvi, kopējās likviditātes koeficients, starpseguma likviditātes koeficients un absolūtas likviditātes koeficients. Nodaļas beigās izdarīti secinājumi.

Septītajā darba daļā tika veikta uzņēmuma līdzekļu aprites (ekonomiskās aktivitātes) analīze. Nodaļa sākas ar teorētiskās daļas izskatīšanu. Pēc teorētiskās daļas tika aprēķināti tādi rādītāji kā, krājumu aprites koeficients, debitoru parādu koeficients, ilgtermiņa ieguldījuma aprites koeficients, pašu līdzekļu aprite un citu līdzekļu aprites koeficienti. Pēc SIA „Unimars” līdzekļu aprites koeficientu aprēķināšanas izdarīti secinājumi.

Astotajā darba daļā tika veikta uzņēmuma rentabilitātes analīze. Nodaļa sākas ar teoretisku jautājumu izskatīšanu. Pēc tam tika aprēķinātas SIA „Unimars” rentabilitātes rādītāji – komerciālas rentabilitāte rādītāji, ekonomiskās rentabilitātes rādītāji, finansiālas jeb kapitāla rentabilitātes rādītāji. Nodaļās beigās izdarīti secinājumi.

Devītajā darba daļā tika izskatīta bankrota izvērtēšana. Nodaļā izskatīts teorētiskais jautājums, pēc tam tika aprēķināti SIA „Unimars” bankrotēšanas iespējamības noteikšana, izmantojot Altmaņa Z modeli, ka arī izdarīti secinājumi.

Desmitajā darba daļā uz teorētisku materiālu pamatā un veiktu uzņēmuma analīzi izstrādāti secinājumi.

Vienpadsmitajā darba daļā uz teorētisku materiālu pamatā un veiktu uzņēmuma analīzi izstrādāti priekšlikumi.

Darbā ir pielietotas vairākas metodes – rezultātu salīdzināšana gan ar ideālo līmeni, gan ar iepriekšējiem periodiem, kas dod iespēju spriest, vai rādītāji ir uzlabojušies/pasliktinājušies, kā arī prognozēt uzņēmuma attīstības tendences, koeficientu metode, kura parāda finansu proporcijas starp dažādiem pārskatu posteņiem.

Diplomdarba teorētiskās daļas izstrādāšanai tika izmantota speciālizētā literatūra tādās jomās, kā grāmatvedība, finanšu menedžmentā, ekonomikā, finanšu pārvaldībā, ekonomikā.

Finanšu koeficientu aprēķināšanai tika izmantotas matemātiskās formulas. Lai labāk parādītu konkrētu analīzes rezultātus tika izmantoti attēli un tabulas.

Darba beigās tika uztaisīti secinājumi par uzņēmuma darbību laika posmā no 2009. – 2011. g. un priekšlikumi finansiālā stāvokļa uzlabošanai.

Uzņēmuma SIA „Unimars” finanšu stāvokļa analīze tika veikta pamatojoties uz uzņēmuma bilances datiem periodā no 2009. līdz 2011. gadam. Izejošie bilances dati ir uzrādīti pielikumā.

Lai uzrakstītu šo diplomdarbu, autors izmantoja sekojošus informācijas avotus:

- zinātniski ekonomiskās literatūras mācību materiālus;
- likumus;
- interneta resursus;
- uzņēmuma SIA „Unimars” grāmatvedības pārskatus par periodu no 2009. līdz 2011. gadam

1. UZŅĒMUMA VISPARĪGAIS UN EKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS, UZŅĒMUMA DARBĪBAS VIRZIENI

SIA Unimars (Universal Marine Service) tika dibināta 1994. gada augustā. Šobrīd Unimars Group ir diversificēta daudzprofilu sabiedrība, kuru uzņēmumi specializējas sniedzot visplašāko klāstu pakalpojumu kuģu īpašniekiem, kas saistīts ar jūras biznesu un ne tikai. Saimniecības uzņēmumi nodarbina vairāk nekā 250 cilvēkus četrās valstīs ar galveno dzīvokli, kurš atrodas Rīgā.

Holdinga struktūrā Unimars Group ir mātes kompānija. Kompānijas, kas darbojas Unimars Group ir sagrupētas departamentos četrās jomās:

- ✓ Vadīšana un kuģu ekspluatācija;
- ✓ Preču piegāde un pakalpojumu sniegšana kuģiem;
- ✓ Saistīto uzņēmumu līdzdalība ar Unimars Group kapitālu;
- ✓ Kompānijas, kuras pārvalda ar holdinga aktīviem;

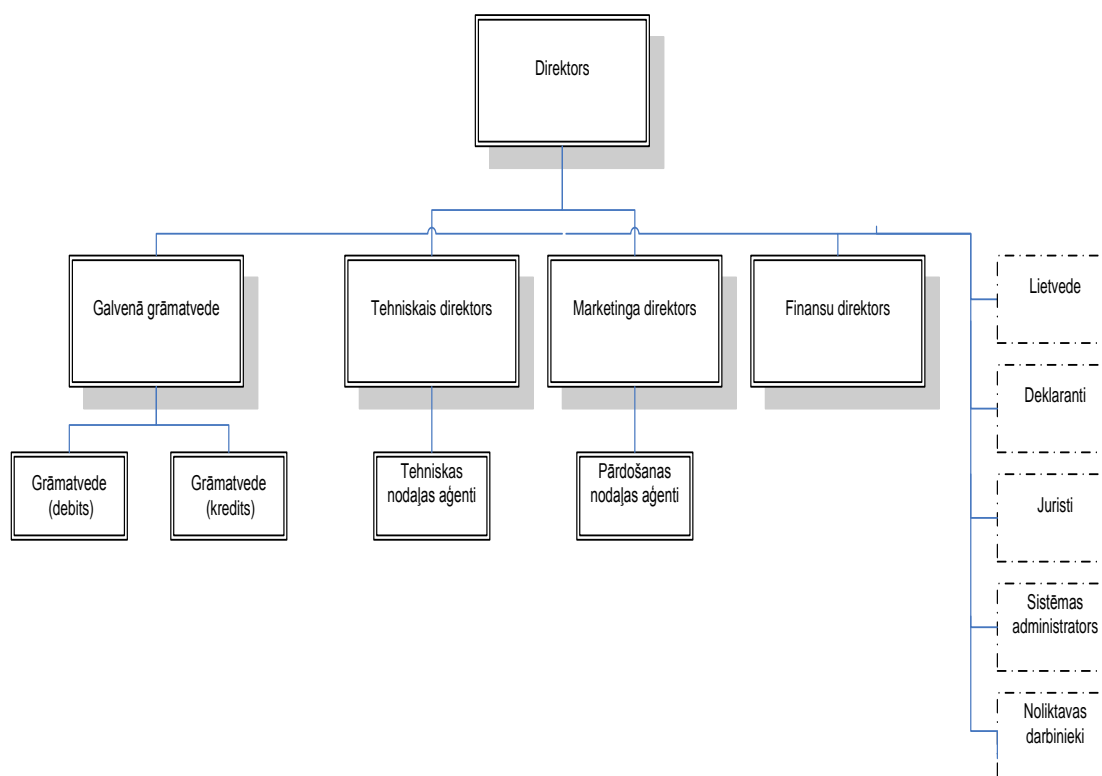
SIA „Unimars” sniedz kompleksus pakalpojumus kuģiem, kuri ierodas Baltijas jūras ostās, kas atrodas Igaunijā, Latvijā, Lietuvā un Krievijā un īsteno vienu no Unimars Group grupām - Unimars Ship Supply & Service. Unimars Ship Supply & Service ir vienīgā kompānija, kura spēj ar saviem spēkiem operatīvi atrisināt jebkurus jautājumus un pieprasījumus, kuri rodas kuģa īpašniekiem Baltijas jūras reģionā. Kompānijas filiāle atrodas Rīgā (ar dzīvokli), Ventspilī, Liepājā, Tallinā, Klaipēdā, Sankt-Peterburgā un Klaipēdā. Pie tam, izmanto pašu loģistikas infrastruktūru, pakalpojumu sniegšana var būt realizēta Šveices, Somijas un Polijas ostās.

Uz doto brīdi Unimars Ship Supply & Service nodrošina šādus pakalpojumus:

- ✓ kuģu apgāde: tehnikas; pārtikas produkti; pieprasīšana; kā arī sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumi;
- ✓ pakalpojumu komplekts navigācijas karšu piegāde, korekturas un kolekcijas sekošana;
- ✓ avārijas-glābšanas priekšmetu pārbaude un izmeklēšana;
- ✓ radio-navigācijas iekārtu uzturēšana, projektēšana un uzstādīšana;
- ✓ dažāda veida kuģa remonts.

2001. gadā uzņēmums ir saņēmis kvalitātes 9001:2000 ISO sertifikātu.

Šodien Unimars Ship Supply & Service kuģa piegādes un pakalpojumu sniegšanā ir nodarbināti apmēram 100 cilvēku:

1. attēls. SIA "Unimars" darbinieku struktūra.

Uzņēmuma negatīvās puses ir tādas, kā tas ir ļoti atkarīgs no krīzes. Jo mazāk nāks kuģi, jo mazāk būs peļņa uzņēmumam. Vēl viens mīnuss tādām biznesam ir liela konkurence. Tādu biznesu var uzsākt tikai tādas valstis vai pilsētas kur ir jūra, upes, kur var atbraukt kuģi.

No pozitīvam pusēm var pieminēt to, ka šādam biznesam nav nepieciešamas speciālas iekārtas vai aprīkojumi. Lai uzsāktu šāda veida biznesu ir pietiekams tikai ar nelielu ofisu un noliktavu.

2. FINANŠU ANALĪZES BŪTĪBA

Viens no svarīgākiem nosacījumiem veiksmīgai finanšu organizācijai ir uzņēmuma finanšu stāvokļa analīze.

Finanšu analīze ir finanšu dokumentu rādītāju analīze ar analītisku instrumentu un metožu palīdzību ar mērķi noskaidrot galvenās sakarības un pazīmes, kas nepieciešamas lēmumu pieņemšanai. Finanšu analīzi atkarībā no uzdevuma var lietot dažādi. To var izmantot kā instrumentu iepriekšējai saimniekošanas pārbaudei, izvēloties investīciju virzienus vai iespējamus uzņēmumu apvienošanas variantus. Tā izmantojama arī, lai prognozētu nākotnes finanšu nosacījumus un rezultātus. Finanšu analīzi var lietot arī, lai atklātu ražošanas problēmas vai lai novērtētu vadības kvalitāti. Svarīgākais, ka finanšu analīze ļauj samazināt nenoteiktību, kas ir neizbēgama jebkura lēmuma pieņemšanas procesā. Finanšu analīze neizslēdz intuīcijas izmantošanu, novērtējot analīzes rezultātus, bet rada stabilu un sistemātisku pamatu tās racionālai pielietošanai.²

Finanšu analīzes galvenais mērķis ir iegūt nelielu skaitu izejas parametru, kas sniedz objektīvu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma finansiālo stāvokli, tā peļņu vai zaudējumiem, aktīvu un pasīvu struktūras izmaiņām, debitoru parādiem un kreditoru saistībām. Turklāt analītiķus interesē gan uzņēmuma pašreizējais stāvoklis, gan tā gaidāmais stāvoklis tuvākā vai tālākā nākotnē.³

Atkarībā no konkrētiem analīzes mērķiem tiek izmantoti dažādi ekonomiskie rādītāji vai to kombinācijas, kas sniedz uzņēmuma darbības kvalitatīvu vai kvantitatīvu novērtējumu.

Rādītājus var iedalīt sekojoši:

- Rādītāji, kuri raksturo uzņēmuma ekonomisko potenciālu;
- Rādītāji, kuri raksturo uzņēmuma saimniecisko darbību;
- Uzņēmuma darbības efektivitātes rādītāji;
- Uzņēmuma finansiāla stāvokļa un maksātspējas rādītāji;
- Uzņēmuma konkurētspējas rādītāji;⁴

Finanšu analīzes galvenās funkcijas ir:

- Analizējamā uzņēmuma finansiāla stāvokļa objektīvs novērtējums;
- Atklāt un novērtēt cēloņus, kas ietekmējuši finansiālo stāvokli;
- Finanšu jomā pieņemamo vadības lēmumu sagatavošana un pamatošana;

² Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietošanā. 9. lpp.

³ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietošanā. 10. lpp.

⁴Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA "Elpa-2 tipogrāfijā", 2001, 212 lpp.

- Finanšu stāvokļa uzlabošanas rezervju atklāšana un mobilizācija, visas saimnieciskās darbības efektivitātes paaugstināšana;⁵

Pēc analīzes veicēju pazīmēm var izdalīt divu veidu finanšu analīzi:

- Iekšējā finanšu analīze. Ar to saprot paša uzņēmuma veikto analīzi. Šādai analīzei ir ļoti plaša informācijas bāze, kas ietver sevī jebkuru informāciju, kas cirkulē uzņēmuma iekšienē un ir noderīga uzņēmuma vadībai lēmumu pieņemšanā. Tā ir kompleksa ekonomiskā analīze, ko parasti veic, lai noskaidrotu peļņas gūšanu no preču pārdošanas, uzņēmuma ražoto, pārdoto ražojumu pašizmaksu, atsevišķu ražojumu veidu pašizmaksu, cenu un izmaksu novirzes no plāna un to cēloņus.⁶

Uzņēmuma iekšējā analīze tiek veikta pēc šādiem rādītājiem:

- ✓ peļņas iegūšana no produkcijas ražošanas;
- ✓ visas uzņēmuma ražotās un pārdotās produkcijas pašizmaksa;
- ✓ atsevišķu produkcijas veidu pašizmaksa;
- ✓ cenu un izmaksu novirzes no plānotajām un to iemesli;
- ✓ amatpersonu atbildības raksturs par budžeta ievērošanu attiecībā pret izdevumiem;⁷

- Ārējā finanšu analīze. To veic trešās personas, tas ir neatkarīgie ārpus uzņēmuma esošie analītiķi. Ārējam analītiķim vairumā gadījumu nav iespējams iedziļināties visos uzņēmuma saimnieciskās darbības posmos, jo tiem bieži ir pieejams tikai gada pārskats, kas gan atspoguļo uzņēmuma finansiālo darbību konkrētā laika periodā, tomēr reālo uzņēmuma iekšējo situāciju un cēloņus izpētīt nav iespējams. Ārējai finanšu analīzei ir mazāk detalizēts un formāls raksturs, tomēr būtību tie pierāda.⁸

Ārējā analīze tiek veikta uz uzņēmuma pārskatu publicētās informācijas pamata un tās uzdevums ir novērtēt šādus rādītājus:

- ✓ uzņēmuma līdzekļu stāvoklis pārskata periodā;
- ✓ uzņēmuma finansiāla stabilitāte un maksātspēja pārskata datumā;
- ✓ kapitāla izmantošanas intensitāte un uzņēmuma darbības rentabilitāte pārskata periodā;
- ✓ uzņēmuma finansiāla stāvokļa izmaiņas pārskata periodā un tā dinamika pēdējos gados;
- ✓ peļņas sadale un citu kapitāla avotu piesaistīšana;

⁵ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 10.-11. lpp

⁶ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 162.lpp

⁷ Rurāne M. Finanšu menedžments. Rīga, Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas un biznesa augstskola, 2006, 245. lpp

⁸ Zelgalve E. Finanšu analīze un tās loma uzņēmuma vadībā. Rīga, Tautas skolas tipogrāfija, 2002, 22.lpp

- ✓ uzņēmuma savstarpējas attiecības ar akcionāriem;⁹

Galveno ārējās finanšu analīzes saturu, ko veic uzņēmuma partneri pēc publiskajiem finanšu pārskatiem, veido šādas sastāvdaļas:

- peļņas absolūto rādītāju analīze;
- rentabilitātes relatīvo rādītāju analīze;
- uzņēmuma finansiāla stāvokļa, finansiālas stabilitātes, bilances likviditātes, uzņēmuma maksātspējas analīze;
- pašu un aizņemtā kapitāla izmantošanas efektivitātes analīze;
- uzņēmuma finansiāla stāvokļa ekonomiskā diagnostika;¹⁰

Finanšu analīzes subjekti ir uzņēmuma darbībā ieinteresēti informācijas lietotāji, kurus nosacīti var iedalīt divās kategorijās: iekšējie un ārējie lietotāji. Iekšējie lietotāji ir uzņēmuma vadošais personāls un īpašnieki, kas pieņem dažādus lēmumus par ražošanas un finanšu jautājumiem. Šādu lēmumu pieņemšanā nepieciešama pilna, savlaicīga un precīza informācija, jo pretējā gadījumā uzņēmums var ciest ievērojamus zaudējumus vai pat bankrotēt.¹¹ Kapitāla īpašnieki ir ieinteresēti pārliecināties, cik efektīvi uzņēmuma vadība izmanto uzņēmuma finanšu resursus.¹²

Finanšu pārskati ir arī saistošais elements starp uzņēmumu un tā ārējo vidi. Uzņēmuma pārskatu iesniegšana ārējiem lietotājiem tirgus apstākļos, galvenokārt, saistīta ar nepieciešamību iegūt papildus finanšu resursus. No gada pārskatos atspoguļotās finanšu situācijas lielā mērā ir atkarīga uzņēmuma nākotne.¹³ Kreditori un piegādātāji ir ieinteresēti noskaidrot, kādus kreditēšanas nosacījumus nosaka bankas vai komerciālā kredīta ņēmējiem. Atsevišķu finansiālās informācijas lietotāju grupu veido tie analīzes subjekti, kas kaut arī tieši nav ieinteresēti uzņēmuma darbībā, bet saskanā ar līgumu vai likumu aizstāv īpašnieku, partneru un kreditoru intereses. Tās ir auditorfirmas, biržas, valsts institūcijas utt.¹⁴

Finanšu pārskatu analīzes galvenais saturs ir finanšu aprēķinu novērtēšana, kurā ietilpst:

- Viena gada vai vairāku gadu datu salīdzinošu analīzi;
- Datu struktūras analīzi;
- Rādītāju analīzi;
- Atsevišķu problēmu analīzi, piemēram:
 - Naudas līdzekļu apgrozības analīzi;

⁹ Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA „Elpa-2”, 2001, 207. lpp

¹⁰ Rurāne M. Finanšu menedžments. Rīga, Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas un biznesa augstskola, 2006, 244. lpp

¹¹ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 160.lpp

¹² Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA „Elpa-2”, 2002, 191.lpp

¹³ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 160.lpp

¹⁴ Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA „Elpa-2”, 2002, 191.lpp

- Finanšu stāvokļa pārmaiņu analīzi;
- Kritiskā punkta analīzi;¹⁵

Uzņēmuma finansiālo stāvokli raksturo atsevišķu bilances aktīva un pasīva struktūras elementu sabalansētības līmenis. Finansiālā stāvokļa optimizācija ir viens no svarīgākiem uzdevumiem uzņēmuma attīstībai perspektīvā. Finansiālo stāvokli raksturo vairāki rādītāji, no kuriem galvenie ir:

- maksātspējas līmenis;
- finansiālās stabilitātes līmenis;
- aktīvu (kapitāla) aprites līmenis;
- rentabilitātes līmenis;
- finansiālās elastības līmenis;

Finanšu pārskatu analīze izmanto dažādus rādītājus gan to absolūtās, gan relatīvās izteiksmēs.

Finansu rādītāju analīzes pamatā ir šo rādītāju aprēķināšana un salīdzinoša novērtēšana dinamikā. Šie rādītāji raksturo bilances aktīva un pasīva posteņus, bruto un neto finanšu rezultātus, kā arī attiecības starp peļņas-zaudējumu aprēķina un bilances sastāvdaļām.¹⁶

Svarīgākie finanšu analīzes informācijas avoti ir:

- uzņēmuma gada pārskats, kas ietver bilanci, pielikumus pie tās, peļņas vai zaudējumu aprēķinu u.c;
- statistiskā un iekšējo pārskatu informācija;
- likumdošanas un normatīvie akti, uzņēmuma vadības lēmumi, VID, finanšu iestāžu unbanku instrukcijas un norādījumi; plānu normatīvie dokumenti, ražošanas finanšu plāna aprēķina rādītāji;
- grāmatvedības uzskaites datu atšifrējumi, specializētas veidlapas u.c;
- kredītinstiūciju, klientu, piegādātāju, dažādu partneru dati, novērojumi;
- revīzijas komisiju, auditpārbaužu informācija u.c;¹⁷

Gada pārskats ir vispilnīgākais informācijas avots, kas vispusīgi atspoguļo uzņēmuma darbības rezultātus. Tā viena no galvenajām sastāvdaļām ir bilance.¹⁸ Bilance ir grāmatvedības pārskats, kas naudas izteiksmē atspoguļo uzņēmuma līdzekļus (aktīvus) un to avotus (pasīvus) noteiktā datumā. Bilances aktīvi satur ziņas par uzņēmumā esošo līdzekļu sastāvu un to izvietojumu. Par pamatu aktīvu sadalīšanai pa posteņiem tiek ņemta līdzekļu

¹⁵ Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA „Elpa-2”, 2002, 207. lpp

¹⁶ Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA „Elpa-2”, 2002, 218. lpp

¹⁷ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 25. lpp

¹⁸ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 26. lpp

likviditātes pakāpe. Tieši pēc šīs pazīmes aktīvus iedala divās grupās: ilgtermiņa ieguldījumi un apgrozāmie līdzekļi. Balances pasīvi parāda uzņēmuma līdzekļu finansēšanas avotus pēc to mērķa nozīmes un dzēšanas termiņa. Katram līdzekļu finansēšanas avotu veidam atbilst konkrēts pasīva postenis. Peļņas vai zaudējumu aprēķins sniedz informāciju par finansiālajiem rezultātiem noteiktā periodā, izmaksu un ieņēmumu veidiem un apmēru. Tos salīdzinot, aprēķina finansiālo rezultātu – peļņu vai zaudējumus. Naudas plūsmas pārskats sniedz informāciju par uzņēmuma naudas līdzekļu kustību noteiktā periodā.¹⁹

¹⁹ „Dienas bizness”. Finanšu vadības rokasgrāmata, Rīga, 2004.

3. BILANCES UN P/ZA POSTEŅU ANALĪZE

3.1 SIA „Unimars” bilances un P/ZA posteņu vertikālā (struktūras) analīzē

Bilance un peļņas vai zaudējuma aprēķins ir svarīgākās finanšu pārskata daļas, turpmāk darbā tie tiks apskatīti un analizēti dziļāk.

Bilances novērtēšanai tiek plaši pielietota vertikālā un horizontālā analīze. Tas gaitā tiek pētīta bilances struktūra, tās atsevišķu posteņu un nodaļu izmaiņu tendences.²⁰

Vertikālās analīzes mērķis ir noteikt atsevišķu pārskatu posteņu īpatsvaru kopējos rādītājos, kuri pieņemti par 100% (piemēram, aktīva posteņu īpatsvars bilances kopsummā) un novērtēt līdzekļu vai to avotu struktūras izmaiņas, vai izmaksu struktūras izmaiņas, izmantojot analīzei peļņas/zaudējumu pārskatu.²¹

Pastāv divi nosacījumi, kāpēc nepieciešams veikt bilances posteņu relatīvo rādītāju analīzi:

- tiek nodrošināta pāreja uz salīdzināmiem rādītājiem. Ir iespējams novērtēt un salīdzināt uzņēmuma darbības rezultātus atkarībā no izmantoto resursu struktūras;
- salīdzinošu rādītāju izmantošana novērš inflācijas negatīvo ietekmi, kāda rodas, novērtējot absolūtos lielumus.

Bilances posteņu relatīvo rādītāju izmaiņu analīze atklāj uzņēmuma līdzekļu avotu struktūras izmaiņas procentos, par bāzi ņemot bilances kopsummu. Tiek salīdzināti pārskata gada dati ar iepriekšējo uzskaites periodu datiem, konkurējošiem uzņēmumiem, nozares visējiem rādītājiem u.t.t. Tiek aprēķināts, cik procentus no bilances kopsummas sastāda katrs atsevišķs postenis pa gadiem un salīdzinātas to izmaiņas.²²

Metodes būtība: šī metode dod iespēju analizēt pētāmā objekta struktūras pārmaiņas laika gaitā, kā arī salīdzinājumā ar budžetu. Ar to saprot:

- katra atsevišķa rādītāja sastāvdaļu pētīšanu un to izmaiņu tendenču noteikšanu;
- rādītāju sastāvdaļu izmaiņu lielumu noteikšanu kopējā noviržu lielumā.²³

Analīzes uzdevumi:

- noteikt analizējamā rādītāja īpatsvaru koprādītājā;
- noteikt katra atsevišķa rādītāja īpatsvaru un interpretēt to pārmaiņas.²⁴

²⁰ Zelgalve E.. Finanšu analīzes loma aizņēmēja kredītspējas novērtēšanā. LU mācību līdzeklis. Rīga, 2002, 39. lpp.

²¹ Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA “Elpa-2 tipogrāfijā”, 2001, 208 lpp.

²² Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 30. lpp.

²³ Alsiņa R., Marinska K., Bojarenko J., Vadības grāmatvedība: Teorija un prakse., Rīgā, SIA KIF „Biznesa komplekss”, 2011., 162 lpp

Analīzes gaitā tiek savstarpēji salīdzināti dati viena pārskata perioda ietvaros. Vertikālā analīze sniedz labāku priekšstatu par darbībā iesaistītajiem pamatelementiem. Vertikālā analīze ļauj konstatēt izmaiņas uzņēmuma līdzekļu, līdzekļu avotu un izmaksu struktūrā, salīdzinot datus par vairākiem periodiem.²⁵

Aprēķina formulas:²⁶

$$\bar{\text{Īpatsvara indekss}} (I_i) = \frac{\text{Analizējamais rādītājs}}{\text{Koprādītājs}} \quad [3.1]$$

$$\bar{\text{Īpatsvars, \%}} = I_i * 100\% \quad [3.2]$$

Izmantojot šo metodi, pētāmais objekts tiek pielīdzināts 100% un tiek noteikts atsevišķo sastāvdaļu īpatsvars no objekta vērtības. Tā izveidojas objekta struktūra.²⁷

Veicot bilances vertikālo analīzi, visi bilances posteņi tiek izteikti procentos no aktīvu kopsummas.

Veicot peļņas un zaudējumu vertikālo analīzi, visi posteņi tiek izteikti procentos no neto apgrozījuma summas.²⁸

²⁴ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 5. lpp

²⁵ Alsiņa R., Marinska K., Bojarenko J., Vadības grāmatvedība: Teorija un prakse., Rīgā, SIA KIF „Biznesa komplekss”, 2011., 162 lpp

²⁶ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 5. lpp

²⁷ Alsiņa R., Marinska K., Bojarenko J., Vadības grāmatvedība: Teorija un prakse., Rīgā, SIA KIF „Biznesa komplekss”, 2011., 162 lpp

²⁸ Dūdele A., Korsaka T., Finanšu vadības pamati., Rīga, SIA „Nipo NT”, 2001., 73 lpp

SIA „Unimars” bilances posteņu vertikāla (strukturā) analīze, %

Balances posteņi	Procenti			Procentu punkti	
	2009	2010	2011	2011 salīdzinot ar 2009	2011 salīdzinot ar 2010
Aktīvs					
Zemes gabali, ēkas, būves un ilggadīgie stādījumi	2.04	2.11	4.11	2.07	2.00
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	2.96	2.43	4.81	1.85	2.38
Kopā pamatlīdzekļi	5.00	4.54	8.93	3.93	4.39
Līdzdalība radn.un asoc. sabiedrību kapitālā	0.51	0.21	-	-0.51	-0.21
Citi aizdevumi	56.18	52.7	10.78	-45.4	-41.92
Kopā ilgtermiņa finanšu ieguld.	56.69	52.9	10.78	-45.91	-42.12
Kopā ilgtermiņa ieguldījumi	61.7	57.45	19.72	-41.98	-37.73
Gatavie ražoj. un preces pārdošanai	5.78	6.81	14.06	8.28	7.25
Avansa maksājumi par precēm	0.09	0.91	0.16	0.07	-0.75
Kopā krājumi	5.86	7.72	14.22	8.36	6.5
Pircēju un pasūtītāju parādi	27.97	28.35	53.94	25.97	25.59
Citi debitori	3.61	5.20	8.69	5.08	3.49
Nākamo periodu izmaksas	0.10	0.06	0.11	0.01	0.05
Kopā debitori	31.69	33.61	62.73	31.04	29.12
Nauda	0.75	1.22	3.33	2.58	2.11
Kopā apgrozāmie līdzekļi	38.3	42.55	80.28	41.98	37.73
Kopā aktīvs	100	100	100	-	-
Pamatkapitāls	5.11	5.27	10.28	5.17	5.01
Iepriekšējo gadu nesadalīta peļņa	0.39	4.48	26.84	26.45	22.36
Pārskata nesadalīta peļņa	3.95	9.28	8.87	4.92	-0.41
Pašu kapitāls kopā	9.45	19.03	45.99	36.54	26.96
Citi aizņēmumi	15.37	0.19	0.47	-14.9	0.28
Parādi radniecīgajām sabiedrībām	39.26	49.56	16.92	-22.34	-32.64
Atliktā nodokļa saistības	0.21	0.11	0.09	-0.12	-0.02
Ilgtermiņa kreditori kopā	54.85	49.85	18.44	-36.41	-31.41
Citi aizņēmumi	0.48	0.36	1.28	0.8	0.92
No pircējiem saņemtie avansi	0.35	1.31	-	-0.35	-1.31
Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	21.97	25.77	30.54	8.57	4.77
Parādi radniecīgajām sabiedrībām	11.39	1.85	-	-11.39	-1.85
Nodokļi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātas iemaksas	0.63	1.03	1.26	0.63	0.23
Pārējie kreditori	0.48	0.46	1.77	1.29	1.31
Uzkrātās saistības	0.39	0.33	0.24	-0.15	-0.09
Īstermiņa kreditori kopā	35.7	31.11	35.10	-0.6	3.99
Kreditori kopā	90.55	80.97	53.54	-37.01	-27.43
Pasīvi kopā	100	100	100	-	-

SIA „Unimars” PZA posteņu vertikāla (struktūras) analīze, %

PZA posteņi	Gadi, Ls			Procenti			Procentu punkti	
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2011 salīdz. ar 2009	2011 salīdz. ar 2010
Ieņēmumi								
Neto apgrozījums	2 160 868	2 509 240	2 545 729	98.57	99.02	98.65	0.08	-0.37
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	22 056	22 598	33 838	1.01	0.89	1.31	0.30	0.42
Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	10	12	25	-	-	-	-	-
Atliktais uzņēmuma ienākuma nodoklis	9 299	2 176	1 113	0.42	0.09	0.04	-0.38	-0.05
Ieņēmumi kopā	2 192 233	2 534 026	2 580 705	100	100	100	0	0
Izdevumi								
Pārdošanas produkcijas ražošanas izmaksas	1 431 665	1 670 780	1 691 558	67.69	70.86	67.82	0.13	-3.04
Pārdošanas izmaksas	405 572	372 103	451 771	19.19	15.78	18.12	-1.07	2.34
Administrācijas izmaksas	147 265	200 975	162 272	6.96	8.52	6.50	-0.46	-2.02
Pārējie saimnieciskās darbības izmaksas	62 799	3 483	78 066	2.97	0.15	3.13	0.16	2.98
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	41 314	76 087	82 449	1.95	3.23	3.30	1.35	0.07
Uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata gadu	25 364	33 329	26 809	1.2	1.41	1.07	-0.13	-0.34
Pārējie nodokļi	921	1 151	1 438	0.04	0.05	0.06	0.02	0.01
Izdevumi kopā	2 114 900	2 357 908	2 494 363	100	100	100	0	0

Bilances galveno posteņu struktūras analīzē netika iekļauti tādi bilances posteņi kā, uzkrātie ieņēmumi, citi aizņēmumi, aizdevumi uzņēmuma līdzīpašniekiem un vadībai, jo šo posteņu skaitliskās vērtības bilancē nav nozīmīgas.

Peļņas vai zaudējumu posteņu struktūras analīzē netika aprēķināts tāds postenis kā, pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi, jo šo posteņu skaitliskās vērtības peļņas un zaudējumu aprēķinā nav būtiskas.

Pēc bilances struktūras izmaiņām var izsekot saimnieciski finansiālas darbības norisēm uzņēmumā. Pēc tabulas datiem var izdarīt secinājumus, ka:

- Pamatlīdzekļi samazinājās: 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu par 4.39 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 3.93 procentu punktiem. Tas norāda uz to, ka uzņēmums neiegulda savā attīstībā, neievieš jaunas tehnoloģijas un darba līdzekļus, kas ļauj efektīvāk strādāt, tādā veidā radot nosacījumus apgrozījuma pieaugumam.
- Uzņēmums ir samazinājis savus ilgtermiņa ieguldījumus. Ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars bilancē katru gadu samazinājās. 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu par 37.73 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 41.98 procentu punktiem samazinājās. Samazinājums veidojas galvenokārt uz ilgtermiņa finanšu ieguldījuma samazinājuma. Tas nozīmē, ka uzņēmums neattīstās.

Savukārt apgrozāmo līdzekļu īpatsvara izmaiņas ir šādas:

- 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 8.28 procentu punktiem palielinājās gatavie ražojumi un preces pārdošanai un salīdzinājuma ar 2010. gadu palielinājas par 7.25 procentu punktiem. Uzņēmums darbojas tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas nozarē, tāpēc neliels krājumu īpatsvara pieaugums uzskatāms par pozitīvu tendenci uzņēmuma attīstībā. Uzņēmuma krājumi ir gatavie ražojumi un preces pārdošanai, kuri ir nepieciešami, lai sniegtu pakalpojumus saviem pircējiem.
- 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu par 29.12 procentu punktiem palielinājās debitori un salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājums ir par 31.04 procentu punktiem. Debitori ir pircēju un pasūtītāju parādi, citi debitori, nākamo periodu izmaksas un uzkrātie ieņēmumi. Debitoru palielinājums vērtējams negatīvi.
- Arī naudas līdzekļi 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu pieauga par 2.58 procentu punktiem un salīdzinājumā ar 2009. gadu par 2.11 procentu punktiem. Tomēr trīs gadu laikā naudas līdzekļi aizņem ļoti mazu īpatsvaru uzņēmumā bilancē, jo tas samazina uzņēmuma likviditāti un iespēju reaģēt uz neplānotiem tirgus piedāvājumiem, jo

uzņēmumam vienmēr jā saglabā līdzekļus ne tikai pastāvīgiem izdevumiem, bet arī neparedzētiem izdevumiem.

Bilances pasīvā vērojamas šādas tendences:

- Pašu kapitāla īpatsvars 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājās par 36.54 procentu punktiem un salīdzinājumā ar 2009. gadu par 26.96 procentu punktiem. Pieaugums ir noticis uz iepriekšējo gadu un pārskata gada nesadalītas peļņas rēķina. Tas nozīmē, ka uzņēmums kļūst finansiāli neatkarīgs no ārējiem investoriem.
- 2011. gadā salīdzinot ar 2010. gadu samazinājās par 31.41 procentu punktiem ilgtermiņa kredītori un salīdzinot ar 2009. gadu samazinājās par 36.41 procentu punktiem. 2010. gadā ilgtermiņa kredīta īpatsvaru samazinājums notika galvenokārt uz citu aizņēmuma samazinājuma, bet 2011. gadā samazinājums notika uz parādi radniecīgām sabiedrībām rēķina. Ilgtermiņa kredītu īpatsvaru samazinājums tiek uzskatīts par pozitīvu tendenci.
- Labvēlīgi vērtējams īstermiņa kredītu samazinājums par 0.6 procentu punktiem 2011. gadā salīdzinot ar 2010. gadu, kaut arī salīdzinot ar 2009. gadu tas pieauga par 3.99 procentu punktiem. Īstermiņa kredītu samazinājums bija panākts galvenokārt uz parādu samazināšanu radniecīgām sabiedrībām – 2011. gadā salīdzinot ar 2010. gadu samazinājās par 11.39 procentu punktiem un salīdzinot ar 2009. gadu par 1.85 procentu punktiem.

Pēc peļņas un zaudējumu izmaiņām var izdarīt sekojošus secinājumus, ka ieņēmumu struktūra liecina par:

- SIA "Unimars" pamatdarbības ieņēmumu īpatsvara palielināšanās 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 0.08 procentu punktiem un ieņēmumu īpatsvara samazināšanās 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājās par 0.37 procentu punktiem.
- Uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumu īpatsvars 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 0.30 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājās par 0.42 procentu punktiem.
- Atlikta uzņēmuma ienākuma nodokļa īpatsvars peļņas vai zaudējumu aprēķinā 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 0.38 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājās par 0.05 procentu punktiem.

Izveidotā izmaksu struktūra liecina par:

- Pārdošanas produkcijas ražošanas izmaksas 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājumu par 0.13 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājumu par 3.04 procentu punktiem.
- Pārdošanas izmaksas samazināšanās 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 1.07 un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu palielināšanas par 2.34 procentu punktiem.
- Trīs gadu laikā arī samazinājās administrācijas izmaksas - 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 0.46 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu par 2.02 procentu punktiem.
- Savukārt pārējas saimnieciskās darbības izmaksas pieauga trīs gadu laikā - 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 0.16 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu par 2.98 procentu punktiem.
- Arī procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas palielinājās - 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 1.35 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu par 0.07 procentu punktiem. 0.130.34
- Uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata gadu 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 0.13 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu par 0.34 procentu punktiem.
- Pārējo nodokļu izmaiņas trīs gadu laikā nebija būtiskas - 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 0.02 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu par 0.01 procentu punktu.

3.2 SIA „Unimars” bilances un PZA posteņu horizontālā analīze

Horizontālās analīzes gaitā tiek noteiktas dažādu pārskatu posteņu relatīvās un absolūtas izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Analīzei nepieciešami dati par vairākiem periodiem (vismaz diviem). Analizējot informāciju par vairākiem periodiem, ir iespējams noteikt uzņēmuma attīstības tendences. Analīzes gaitā tiek aprēķinātas bilances un/vai peļņas vai zaudējumu pārskata pozīciju izmaiņu absolūtas vērtības un izmaiņas procentos attiecībā pret bāzes gadu. Parasti par bāzes gadu tiek izvēlēts pirmais analīzes perioda gads.²⁹

Metodes būtība: pētāmo finanšu rādītāju lielumu analizējamā periodā salīdzina ar to pašu rādītāju lielumu iepriekšējā periodā (bāzes gadā) vai ar budžetā paredzēto finanšu rādītāju. Izmantojot šo metodi, ir iespējams analizēt:

- Finanšu rādītāju pārmaiņas laikā;
- Finanšu rādītāju novirzes no budžeta.³⁰

Ar dinamiku saprot parādību pārmaiņas laika gaitā. Dinamikas analīzi veic īsākiem un garākiem laika periodiem, piemēram, 2-3 gadiem, vai 12 mēnešiem. Dinamikas metode parāda pētāmo rādītāju pārmaiņu tendences un dod iespēju analīzes gaitā izpētīt dažādu faktoru ietekmi uz dotā rādītāja pārmaiņām un noteikt to lielumu. Tātad dinamikas analīze ļauj:

- Noteikt rādītāju izmaiņu tendences;
- Izpētīt dažādu faktoru ietekmi uz dotā rādītāja izmaiņām un noteikt to lielumu;
- Noteikt rādītāju dinamisko izmaiņu likumsakarības;

Analīzes uzdevumi:³¹

- analizēt rādītāju izmaiņas;
- analizēt analizējamā perioda rādītāju novirzes no bāzes perioda rādītājiem;
- analizēt rādītāju dinamiku;
- interpretēt rādītāju analīzes rezultātus;

Aprēķina formulas:³²

$$\text{Dinamikas indekss, (DI)} = \frac{\text{Parskāta perioda rādītājs}}{\text{Bāzes perioda jeb budžeta rādītājs}} \quad [3.3]$$

$$\text{Novirze, \%} = \text{DI} * 100\% - 100\% \quad [3.4]$$

²⁹ Dūdele A., Korsaka T., Finanšu vadības pamati., Rīga, SIA „Nipo NT”, 2001., 69 lpp

³⁰ Alsiņa R., Kravinska B., Bojarenko J. Uzņēmējdarbības ekonomika. Rīga, 1999.g. 165 lpp.

³¹ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 4. lpp

³² Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 4. lpp

vai

$$\text{Novirze, \%} = \frac{\text{Analizējamā perioda rādītājs} - \text{Bāzes perioda rādītājs}}{\text{Bāzes perioda rādītājs}} * 100 \quad [3.5]$$

Bāzes perioda vai budžeta rādītājiem dinamikas indekss būs vienāds ar 1 un procentuāla izteiksmē 100%. Pārējo gadu rādītāju dinamiku izsaka attiecība pret šo bāzes gadu.³³

Pētāmo finansu rādītāju salīdzina ar to pašu rādītāju bāzes gadā vai ar plānoto rādītāju. Ja rādītāju salīdzina ar iepriekšējā gada rādītāju, tad tiks analizētas izmaiņas laika periodā, ja ar bāzes/plānoto rādītāju, tad novirze no bāzes/plānotā. Horizontālas analīzes uzdevums ir noteikt izmaiņu likumsakarības.

Horizontālās analīzes rezultātu vērtība būtiski samazinās inflācijas apstākļos. neskatoties uz to, šos datus vislabāk var izmantot uzņēmumu salīdzināšanai savā starpā, kā arī uzņēmuma salīdzināšanai ar nozares vidējiem rādītājiem.³⁴

Bilances horizontālā analīze papildina iepriekš veikto vertikālo analīzi. Tiek mēģinātas atsevišķu bilances posteņu izmaiņas absolūtā un arī relatīvā izteiksmē (procentos). Tiek salīdzināti pārskata perioda rādītāji ar iepriekšējo periodu vai kādiem citiem bāzes rādītājiem.³⁵

³³ Alsiņa R., Marinska K., Bojarenko J., Vadības grāmatvedība: Teorija un prakse., Rīgā, SIA KIF „Biznesa komplekss”, 2011., 157 lpp

³⁴ Zelgalve E.. Finanšu analīzes loma aizņēmēja kredītspējas novērtēšanā. LU mācību līdzeklis, Rīga, 2002, 40. lpp.

³⁵ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 162.lpp

SIA „Unimars” bilances posteņu horizontālā analizē

Balances posteņi	Gadi, Ls			2011. g. salīdzinājumā ar			
	2009	2010	2011	2009.g		2010.g	
				Latos	%	Latos	%
Zemes gabali, ēkas, būves un ilggad. stādīj.	40 035	40 035	40 035	0	-	0	-
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	58 020	46 172	46 896	-11 124	80.83	724	101.57
Kopā pamatlīdzekļi	98 055	86 207	86 931	-11 124	88.66	724	100.84
Līdzdalība radn. sabiedrību kapitālā	4 000	4 000	-	-4 000	-	-4 000	-
Līdzdalība asoc. sabiedrību kapitālā	6 000	-	-	-6 000	-	-	-
Citi aizdevumi	1 100 000	999 872	104 930	-995 070	9.54	-894 942	10.49
Kopā ilgtermiņa finanšu ieguld.	1 100 000	1 003 872	104 930	-995 070	9.54	-898 942	10.45
Kopā ilgtermiņa ieguld.	1 208 055	1 090 079	191 861	-1 016 194	15.88	-898 218	17.6
Gatavie ražoj. un preces pārdošanai	113 082	129 157	136 813	23 731	120.99	7 656	105.93
Avansa maks par precēm	1 726	17 327	1 583	-143	91.71	-15 744	9.14
Kopā krājumi	114 808	146 484	138 396	23 588	120.55	-8 088	94.48
Pircēju un pasūtītāju parādi	547 659	538 005	524 861	-22 798	95.84	-13 144	97.56
Citi debitori	70 846	98 702	84 523	13 407	118.92	-14 729	85.08
Nākamo periodu izmaksas	1 884	1 111	1 056	-828	56.05	-55	95.05
Kopā debitori	620 389	637 818	610 440	-9 949	98.4	-27 378	95.71
Nauda	14 728	23 062	32 360	17 632	219.72	9 298	140.32
Kopā apgrozām. līdzekļi	749 925	807 364	781 196	31 271	104.17	-26 168	96.76
Kopā aktīvs	1 957 980	1 897 443	973 057	-984 923	49.7	-924 386	51.28
Pamatkapitāls	100 000	100 000	100 000	0	-	0	-
Iepriekšējo gadu nesadalīta peļņa	7 713	85 046	261 164	253 451	3386.02	176 118	307.09
Pārskata nesadalīta peļņa	77 333	176 118	86 342	9 009	111.65	-89 776	40.03
Pašu kapitāls kopā	185 046	361 164	447 506	262 460	241.84	86 342	123.91
Citi aizņēmumi	300 990	3 553	13853	-287 137	4.6	10 300	389.9
Parādi radniecīgajām sabiedrībām	768 720	940 392	164 644	-604 076	21.42	-775 748	17.51
Atliktā nodokļa saistības	4 183	2 007	894	-3 289	21.37	- 1 113	44.54
Ilgterm. kreditori kopā	1 073 893	945 952	179 391	-894 502	16.7	-766 561	18.96
Citi aizņēmumi	9 470	6 747	12 473	3 003	131.71	5 726	184.87
No pircējiem saņemtie avansi	6 791	24 851	-	- 6 791	0	-24 851	0
Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	430 251	489 059	297 171	-133 080	69.07	-191 888	60.76
Parādi radniec. sabiedrīb.	223 031	35045	-	-223 031	0	-35 045	0
Nodokļi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātas iemaksas	12 419	19 564	12 269	-150	98.79	-7 295	62.71
Pārējie kreditori	9 409	8 777	17 268	7 859	183.53	8 491	196.74
Uzkrātās saistībās	7 670	6 284	2 379	-5 291	31.02	-3 905	37.86
Īstermiņa kreditori kopā	699 041	590 927	341 560	-357 481	48.86	-249 367	57.8
Kreditori kopā	1 772 934	1 536 279	520 951	-1 181 983	33.33	-1 015 328	33.91
Pasīvi kopā	1 957 980	1 897 443	973 057	-984 923	49.69	-924 386	51.28

SIA „Unimars” PZA posteņu horizontāla analīze

PZA posteņi	Gadi, Ls			2011. g. salīdzinājumā ar			
	2009	2010	2011	2009.g		2010.g	
				Latos	%	Latos	%
Neto apgrozījums	2 160 868	2 509 240	2 545 729	384 861	117.81	36 489	101.45
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	- 431 665	-1 670 780	-1 691 558	- 1 259 893	391.87	- 20 778	101.24
Bruto peļņa vai zaudējumi	729 203	838 460	854 171	124 964	117.14	15 711	101.87
Pārdošanas izmaksas	-405 572	-372 103	-451 771	- 46 199	111.39	- 79 668	121.41
Administrācijas izmaksas	-147 265	-200 975	-162 272	15 007	110.19	38 703	80.74
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	22 056	22 598	33 838	11 782	153.42	11 240	149.74
Pārējas saimnieciskās darbības izmaksas	-62 799	-3 483	-78 066	- 15 267	124.31	-74 583	2241.34
Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	10	12	25	15	250	13	208.33
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	-41 314	-76 087	-82 449	- 41 135	199.57	-6 362	108.36
Peļņa vai zaudējumi pirms ārkartas posteņiem un nodokļiem	94 319	208 422	113 476	19 157	120.31	-94 946	54.45
Uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata gadu	25 364	33 329	26 809	1 445	105.7	-6 520	80.44
Atliktais uzņēmuma ienākuma nodoklis	-9 299	-2 176	-1 113	8 186	11.97	1063	51.15
Pārējie nodokļi	921	1 151	1 438	517	156.13	287	124.93
Pārskata gada peļņa	77 333	176 118	86 342	9 009	111.65	-89 776	49.03

Analizējot bilances rādītāju izmaiņas trīs gadu laikā, var secināt:

- ka uzņēmums 2011. gadā salīdzinājuma ar 2009. gadu ir samazinājis savus ilgtermiņa ieguldījumus par 15.88% un salīdzinājuma ar 2010. gadu samazinājis par 17.6%.
- Pamatlīdzekļi divu gadu laikā samazinājās par 36.53%, tai skaitā ilgtermiņa ieguldījumi samazinājās par 21.44%. Pircēju un pasūtītāju parādi palielinājās par 4.81%, naudas līdzekļi palielinājās par 62.31%, gatavie ražojumi un preces pārdošanai palielinājās par 14.05%. Par 34.69% samazinājās „citi debitori” divu gadu laikā.
- Aktīvi 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājās par 51.28% un salīdzinājumā ar 2009. gadu samazinājās par 49.7%. Aktīvu samazinājums 2009 un 2008 gadā galvenokārt ir noticis uz pamatlīdzekļa samazinājumā rēķinā un ilgtermiņa ieguldījumu rēķinā.

Savukārt pasīva posteņu īpatsvara izmaiņas ir šādas:

- Ļoti pozitīvi ir vērtējams pašu kapitāla pieaugums, 2011. gada salīdzinājumā ar 2009. gadu, tas pieauga par 241.84 procentu punktiem un 2011. gada salīdzinājuma ar 2010. gadu tas pieauga par 123.91 procentu punktu. Šis pieaugums ir izveidojies uz iepriekšēja gada un pārskata gada nesadalītas peļņas (attiecīgi 85 046 lati un 261 164 lati) rēķina.
- No 2010. gada līdz 2011. gada samazinājās kredītu apjoms par 33.91 procentu punktiem, tas ir par 1 015 328 latu un no 2009. gada līdz 2011. gadam samazinājās par 33.33 procentu punktiem vai 1 181 983 latu.

Peļņas vai zaudējumu aprēķinā notika sekojšās izmaiņas:

- Neto apgrozījums trīs gadu laikā pieauga - 2011. gada salīdzinājumā ar 2009. gadu par 17.81 procentu punktu un 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu par 1.45 procentu punktu.
- Citi saimnieciskās darbības izmaksas 2011. gada salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 291.87 procentu punktiem un 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājās par 1.24 procentu punktiem.
- Peļņa vai zaudējumi pirms ārkartas posteņiem un nodokļiem 2011. gada salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 20.31 procentu punktu un 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājās par 45.55 procentu punktiem.
- Pārskata perioda peļņa 2011. gada salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 11.65 procentu punktiem un 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājās par 50.97 procentu punktiem, tas notika pieaugot 2011. gadā pārējiem saimnieciskām darbības izmaksām - 2011. gada salīdzinājumā ar 2009. gadu par 24.31 procentu punktiem un 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu pieaugot par 2141.34 procentu punktiem.

4. FINANŠU STABILITĀTES ANALĪZE

Finansiālas stabilitātes analīze – ar šo rādītāju palīdzību tiek izvērtēts finansēšanas avotu sastāvs un to mijiedarbības dinamika. Analīze pamatojas uz to, ka līdzekļu avoti atšķiras ar kapitāla cenas līmeni, pieejamības un riska pakāpi u. c.³⁶

Lai uzņēmums varētu pastāvēt un attīstīties, tam jābūt finansiāli stabilam. Finanšu stabilitāti iesakāms izvērtēt ar absolūto skaitlisko rādītāju palīdzību, izmantojot bilances posteņos atspoguļotos lielumus. Tas dod iespēju finanšu vadītājam labāk pārrēdzēt un kontrolēt ieguldīto kapitālu, tā izmantošanu, un pieņemt objektīvākus finanšu vadības lēmumus. Veicot šādu analīzi, ir pārrēdzemāks, ar kādu kapitālu tiek finansēti aktīvi.³⁷

Analizējot firmas finansiālo un ekonomisko stāvokli, jānosaka tās finansiālā stabilitāte. Finansiālo stabilitāti raksturo pakāpe, kādā krājumi ir nodrošināti ar pašu un aizņemto avotu attiecību.

Lai noteiktu finansiālo stabilitāti, tiek izmantoti bilances dati, uz kuru pamata aplūko absolūtos un relatīvos rādītājus.

Ja rodas nepieciešamība pamatīgāk izpētīt firmas finansiālo stabilitāti, var iesaistīt arī citus uzskaites un pārskatu datus.

Analizējot firmas finansiālo stabilitāti, var noteikt četrus stabilitātes tipus:

1. Finansiāla stāvokļa absolūta stabilitāte rāda, ka krājumi pilnībā tiek segti ar pašu apgrozāmiem līdzekļiem. Tas apliecina augstu maksātspēju, un firma nav atkarīga no kreditoriem. Praksē šāda parādība sastopama diezgan reti, un tā nebūt nav pozitīva, jo firmā savā saimnieciskajā darbībā neizmanto aizņemtos finansēšanas līdzekļus.
2. Normāla finansiāla stabilitāte ir tad, kad pašu apgrozāmie līdzekļi plus ilgtermiņa aizņemti līdzekļi pilnībā sedz krājumus. Tas nozīmē, ka firma saprātīgi izlieto gan savus, gan aizņemtos līdzekļus. Turklāt tekošajiem aktīviem šādā situācijā ir jāpārsniedz parādi kreditoriem, tādējādi nodrošinot normālu maksātspēju.
3. Nestabils finansiālas stabilitātes stāvoklis vērojams tajos gadījumos, kad krājumu segšanas avots ir pašu apgrozāmie līdzekļi plus ilgtermiņa un īstermiņa aizņemtie līdzekļi. Šajā gadījumā ir traucēta maksātspēja un firmai rodas nepieciešamība iesaistīt papildus avotus.

³⁶ Zelgalve E. Finanšu analīze un tās loma uzņēmuma vadībā. Rīga, „Tautas skolas tipogrāfija”, 2002, 40 lpp

³⁷ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 34. lpp

4. Krīzes finansiālais stāvoklis ir tad, ja ir maksājumu kavējumi un firma nespēj maksājumus nokārtot termiņā. Šādas situācijas pasliktināšanās draud ar maksātspējas izsludināšanu.³⁸

Ražošanas krājumu un izmaksu formēšana notiek uz trīs līdzekļu avotu bāzes:

- ar pašu kapitālu finansēto apgrozāmo līdzekļu pārpalikums (1) vai iztrūkums (0);
- pašu un ilgtermiņa aizņemto līdzekļu pārpalikums (1) vai iztrūkums (0);
- ražošanas krājumu un izmaksu finansēšanas avotu pārpalikums (1) vai iztrūkums (0);

Šie trīs rādītāji raksturo ražošanas krājumu un izmaksu finansiālo nodrošinājumu, to veidošanu. Ar šo rādītāju palīdzību var izdalīt uzņēmuma finanšu situācijas pēc stabilitātes pakāpes.

Ir iespējamās četras finanšu stabilitātes grupas:

1. absolūti stabila finanšu situācija, reti sastopama
 $S = (1, 1, 1)$;
2. normāli stabils finanšu stāvoklis, garantēta maksātspēja
 $S = (0, 1, 1)$;
3. nestabils finanšu stāvoklis, maksātspējas grūtības, nepieciešams piesaistīt kredītus un citus aizņēmumus
 $S = (0, 0, 1)$;
4. krīzes finanšu stāvoklis, iespējams bankrots, jo šajā situācijā naudas līdzekļi, īstermiņa vertspapīri un debitoru parādi nesedz pat kreditoru parādus un pārējos aizdevumus
 $S = (0, 0, 0)$.

Krīzes finanšu stāvokli vēl ir iespējams labot, krasi samazinot materiālo vērtību krājumus un izmaksas.³⁹

³⁸ Januška M., Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā. Rīgā, SIA „Merkūrijs LAT”, 1993., 120 lpp

³⁹ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 35. lpp

SIA „Unimars” finanšu stabilitātes analīze, tūkstošos latu

Radītāji	Gadi			2011. g. salīdzinājumā ar (+,-)	
	2009	2010	2011	2009.g	2010.g
Pašu kapitāls	185.1	361.2	447.5	262.4	86.3
Ilgtermiņa ieguldījumi	1208.1	1090.1	191.9	-1016.2	-898.2
Pašu apgrozāmo līdzekļu finansēšanas avoti	-1023.0	-728.9	255.6	1267.6	984.5
Ilgtermiņa un vidēja termiņa kredīti	1073.9	946	179.4	-894.5	-766.6
Pašu, ilgtermiņa un vidēja termiņa aizņemto līdzekļu daudzums apgrozāmo līdzekļu un izmaksu finansēšanai	50.9	217.1	435	384.1	217.9
Īstermiņa kredīti un aizņemtie līdzekļi	699	590.3	341.6	-357.4	-248.7
Kopā apgrozāmo līdzekļu un finansēšanas avoti	749.9	807.4	776.6	26.7	-30.8
Kopējais apgrozāmo līdzekļu apjoms	749.9	807.4	776.6	26.7	-30.8
Pašu apgrozāmo līdzekļu pārpalikums vai iztrūkums	-1772.9	-1536.3	-521	1 251.9	1015.3
Pašu finansēšanas avotu un ilgtermiņa aizņemto līdzekļu pārpalikums vai iztrūkums	-699	1024.5	1211.6	1910.6	187.1
Ražošanas krājumu veidošanas avotu pārpalikums vai iztrūkums	0	0	0	0	0
Finansiāla stāvokļa situācijas novērtējums	(0;0;1)	(0;1;1)	(0;1;1)		

Secinājumi:

2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājās pašu kapitāls par 86.3 tūkst. latu un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 262.4 tūkst. latu – vērtējams ļoti pozitīvi.

Ilgtermiņa ieguldījumi 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu samazinājās par 1016.2 tūkst. latu un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājās par 898.2 tūkst. Latu.

Ilgtermiņa kredīti uzņēmumā 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu samazinājās par 894.5 tūkst. latu un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājas par 766.6 tūkst. latu.

Pašu, ilgtermiņa un vidēja termiņa aizņemto līdzekļu daudzums krājumu un izmaksu finansēšanai ir pieaudzis 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu par 384.1 tūkst. latu un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu pieauga par 217.9 tūkst. latu.

Īstermiņa kredīti un aizņemtie līdzekļi 2011. gadā salīdzinājuma ar 2009. gadu samazinājās par 357.4 tūkst. latu un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājas par 248.7 tūkst. latu.

Kopumā jasecina, kā 2009. gadā SIA „Unimars” bija nestabils finanšu stāvoklis, maksāspējas grūtības, bija nepieciešamība piesaistīt kredītus un citus aizņēmumus, bet 2010. gadā un 2011. gadā finanšu stāvoklis kļuva stabils.

Lai uzņēmumā uzlabotu finansiālu stāvokli, jāsamazina materiālu vērtību krājumi un izmaksas.

5. MAKSATSPĒJAS NOTEIKŠANA

Maksājspēja ir uzņēmuma gatavība noteiktā termiņā apmaksāt savas saistības (gan īstermiņa, gan ilgtermiņa) un atspoguļo uzņēmuma finanšu riska līmeni.⁴⁰

Maksājspējas rādītāji raksturo uzņēmuma spēju ar pašu līdzekļiem segt visas savas saistības, parāda uzņēmuma finansiālo neatkarību vai atkarību no kreditoriem. Šie rādītāji atspoguļo kapitāla struktūru, t.i pašu un aizņemto kapitālu (kreditoru) īpatsvaru bilancē, kā arī parāda saistību summu uz pašu kapitāla vai kopkapitāla Ls 1. Aprēķina dažādas attiecības starp saistībām, pašu kapitāla un kopkapitālu.⁴¹

Maksājspēja raksturo stāvokli, kad uzņēmumam ir pietiekami daudz skaidras naudas, lai norēķinātos ar kreditoriem nekavējoties, Tādējādi galvenās maksājspējas pazīmes ir šādas:

- pietiekams naudas līdzekļu daudzums norēķinu rēķinā bankā un kasē;
- kreditoru parādu savlaicīga nomaksāšana.⁴²

Saistību vai maksājspējas rādītāji raksturo kreditoru un investoru interešu aizsargāšanas pakāpi. Šīs grupas rādītāji raksturo uzņēmuma līdzekļu struktūru, tie ir paredzēti, lai noteiktu un raksturotu saistību attiecību pret pašu kapitālu vai aktīvu kopsummu; novērtētu uzņēmuma iespējas paaugstināt saistību summu; palīdzētu novērtēt uzņēmuma spēju noteiktā termiņā nokārtot saistības.⁴³

5.1 Uzņēmuma autonomijas jeb neatkarības koeficients

Pašu kapitāla īpatsvaru visā kapitāla struktūrā raksturo uzņēmuma autonomijas rādītājs jeb finanšu neatkarības rādītājs, to varētu izteikt kā īpašnieku un kreditoru interešu attiecības. Kapitāls ir uzņēmuma saimnieciskajā darbībā nepieciešamie līdzekļi, kuri atspoguļoti bilances pasīvā.

Autonomijas koeficients raksturo finansiālo stabilitāti.⁴⁴

Ikvienu kreditoru pirmkārt interesē, cik potenciāls kredīta ņēmējs ir autonom.

Pats svarīgākais uzņēmuma autonomijas jeb neatkarības rādītājs ir pašu kapitāla attiecības pret aktīvu kopsummu koeficients (K_1).

$$K_1 = \frac{\text{pašu kapitāls}}{\text{aktīvu kopsumma}} \quad [5.1]$$

⁴⁰ Zariņa V., Strēle I. Finanšu plānošana uzņēmumā, Rīga, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2009, 52 lpp.

⁴¹ Alsiņa R., Marinska K., Bojarenko J., Vadības grāmatvedība: Teorija un prakse., Rīgā, SIA KIF „Biznesa komplekss”, 2011., 169 lpp

⁴² Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA „Elpa-2”, 2002, 218. Lpp

⁴³ Alsiņa R., Kravinska B., Bojarenko J. “Uzņēmējdarbības ekonomika” //Rīga, 1999.g. 137 lpp.

⁴⁴http://estudijas.lu.lv/pluginfile.php/157670/mod_resource/content/0/Lecture_Notes_LV/FA_4_dala_Moodle.pdf

Šis rādītājs kreditoriem un naudas ieguldītājiem raksturo to interešu aizsardzības pakāpi – kādu daļu no kopkapitāla veido pašu kapitāls. Šim koeficientam ir kritiska robeža. K_1 ir jābūt vismaz 0.5. Ja tas ir augstāks par 1, tad uzskata, ka uzņēmuma finansiāla stabilitāte ir sasniegusi kritisk punktu. Kaut gan tāds spriedums nevar būt tik viennozīmīgs. Šis koeficients ir atkarīgs no saimniekošanas rakstura un līdzekļu aprites ātruma. Pie augstiem aprites ātrumiem kritiskā robeža var visai ievērojami pārsniegt 1, būtiski neietekmējot uzņēmuma autonomiju.⁴⁵

5.2 Visu saistību rādītājs

Apgriezts lielums uzņēmuma autonomijas koeficientam rāda aizņemto līdzekļu īpatsvaru kopējā kapitālā.⁴⁶

Šis rādītājs rāda aizņemtā kapitāla līdzdalības pakāpi uzņēmuma aktīvu finansēšanā. Jo šis rādītājs būs augstāks, jo lielāka aktīvu daļa tiek finansēta ar aizņemto kapitālu. Jo augstāks rādītājs jo lielāka aktīvu daļa tiek finansēta ar aizņemto kapitālu. Radītāja norma ir 0-0.5.

Visu saistību rādītājs tiek aprēķināts pēc formulas:

$$K_2 = \frac{\text{parādu kopsumma}}{\text{aktīvu kopsumma}} \quad [5.2]$$

$$\text{jeb } K_2 = 1 - K_1 \quad [5.3]$$

5.3 Maksātspējas rādītājs

Uzņēmuma maksātspēja izsaka uzņēmuma spēju dzēst parādus. To izsaka ar maksātspējas koeficientu un aprēķina kā attiecību starp apgrozāmo līdzekļu summu un īstermiņa saistību kopsummu.⁴⁷

Aprēķina formula:

$$K_3 = \frac{\text{reālo aktīvu vērtība (pamatlīdzekļi + ražošanas krājumi)}}{\text{saistības kopā}} \quad [5.4]$$

Maksātspējas koeficienta zemāka robeža ir 1,0.

- Ja koeficients ir mazāks par 1, tad uzņēmums ir riska zonā;
- Ja koeficients ir lielāks par 1, tad uzņēmums ir maksātspējīgs.

⁴⁵ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 154.lpp

⁴⁶ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 37. lpp

⁴⁷ <http://www.uzdevumi.lv/ExerciseRun/RunExercise?exerciseId=e20e1516-77af-4033-b005-bb2e907ba8c2&parentType=VirtualSchool&parentId=679>

Labs maksātspējas rādītājs būtu, ja koeficients būtu 2.⁴⁸

Šis ir vispārzināms maksātspējas rādītājs, kas norāda, kāda daļa no reālo aktīvu vērtības tiek finansēta ar svēšo kapitālu.⁴⁹

5.4 Investīciju seguma koeficients

Investīciju seguma koeficients raksturo to aktīvu daļu, kas tika finansēta no pašu līdzekļiem un ilgtermiņa kredītiem. Pašu finansu avotu normālā robeža ir 85-90%. Ja koeficients noslīd zem 75%, situācija kļūst kritiska.

Formula pēc kuras tiek aprēķināts investīciju seguma koeficients:⁵⁰

$$K_4 = \frac{\text{pašu līdzekļi} + \text{ilgtermiņa kredīti}}{\text{visi aktīvi}} \quad [5.5]$$

5.5 Tīra ienākuma koeficients

Pētot uzņēmuma finanšu stabilitāti, maksātspēju nākotnē, ir svarīgi zināt, kāda ienākuma daļa pēc visu izdevumu segšanas (izmaksas, dividendes, nodokļi) paliek uzņēmuma rīcībā naudas veidā. Šāda nosacījuma izvērtēšanai aprēķina tīrā ienākuma koeficientu.

Tīra ienākuma koeficients rāda, kāda ienākuma daļa pēc visu izdevumu segšanas paliek uzņēmuma rīcībā.

Aprēķina formula:⁵¹

$$K_5 = \frac{\text{Tīrā peļņa} + \text{amortizācijas atskaitījumi}}{\text{neto apgrozījums}} \quad [5.6]$$

5.6 Uzņēmuma finansiālā neatkarība

Saistību attiecība pret pašu kapitālu raksturo uzņēmuma finansiālo neatkarību. Speciālisti uzskata, ja šis rādītājs ir sasniedzis koeficientu 1, tad uzņēmuma stabilitāte ir pie kritiskās robežas. Augsts šis rādītājs rāda, ka uzņēmums daudz izmanto aizņemto kapitālu. Kreditori parasti izvēlas uzņēmumu ar zemāku rādītāju. Šis rādītājs parāda arī, kāda aizņemtā kapitāla vērtība pienākas uz vienu pašu kapitāla latu. Tā pieaugums dinamikā var liecināt par

⁴⁸ <http://www.uzdevumi.lv/ExerciseRun/RunExercise?exerciseId=e20e1516-77af-4033-b005-bb2e907ba8c2&parentType=VirtualSchool&parentId=679>

⁴⁹ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 37. lpp

⁵⁰ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 37. lpp

⁵¹ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 37. lpp

uzņēmuma spēju paplašināt darbības apjomus uz aizņemtā kapitāla piesaistīšanas rēķina. Bet tajā pašā laikā var norādīt arī uz pieaugošo finansiālo atkarību no aizņemtā kapitāla.⁵²

Aprēķina formula:⁵³

$$K_6 = \frac{\text{saistību kopsumma}}{\text{pašu kapitāls}} \quad [5.7]$$

Koeficienta lieluma kritiskā robeža ir atkarīga no uzņēmuma saimnieciskās darbības rakstura un apgrozāmo līdzekļu aprites ātruma. Ja apgrozāmi līdzekļi aprit ātri, šī koeficienta kritiskā robeža var ievērojami pārsniegt 1, būtiski nietekmējot uzņēmuma finansiālo autonomiju. Augsts šī koeficienta līmenis rāda, ka liela daļa finansējumu ir saistības, t.i., uzņēmums daudz izmanto aizņemtus līdzekļus. Kreditori parasti dod priekšroku zemākam šī koeficienta līmenim, jo tas ir saistīts ar mazāku risku, finansiālo un uzņēmuma dalībnieku lielāku ieguldījumu uzņēmuma kapitālā.

Šī rādītāja novērtēšana ir atkarīga no šādiem faktoriem:

- šī koeficienta vidējais līmenis;
- uzņēmuma iespējas saņemt papildu finansējumu ar aizņemto kapitālu;
- uzņēmuma saimnieciskās darbības stabilitāte.⁵⁴

5.7 Maksājamo procentu seguma koeficients

Maksājamo procentu seguma koeficients atspoguļo uzņēmuma spēju samaksāt aizdevumu % ar peļņas veidā iegūtiem līdzekļiem, t.i., neskarot pašu kapitālu. Ja šis koeficients ir krietni lielāks par 1, tas rāda, ka maksājuma procenti tiks segti no peļņas līdzekļiem, kuru ir pietiekami daudz un vēl paliks pāri, bet, ja tas būtu tikai 1, tad samaksājot procentu summu, uzņēmumam peļņas vairs nebūtu un tādēļ tam nevajadzētu maksāt uzņēmuma ienākuma nodokli, un uzņēmumam nebūtu neto peļņas un īpašniekiem dividendžu.⁵⁵ Ja koeficients pārsniedz 3, uzņēmuma izdevumi procentu maksājumiem tiek uzskatīti par normāliem. Taču, lai piešķirtu kredītu, daži kreditori prasa šī koeficienta nodrošinājuma robežās 5 un vairāk.⁵⁶

Aprēķina formula:⁵⁷

⁵² Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA "Elpa-2 tipogrāfijā", 2001, 229 lpp.

⁵³ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 40. lpp

⁵⁴ Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA "Elpa-2 tipogrāfijā", 2001, 229- 230. lpp.

⁵⁵ Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA "Elpa-2 tipogrāfijā", 2001, 229- 230. lpp.

⁵⁶ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 40. lpp

⁵⁷ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 40. lpp

$$K_7 = \frac{\text{peļņa pirms procentu un nodokļu atskaitīšanas}}{\text{maksājamo procentu summa}} \quad [5.8]$$

5.8 Kredībspējas noteikšana

Nosakot uzņēmuma kredībspēju, ir jāreķinās ar kredīta izsniegšanas risku. Kredībspējas pakāpi raksturo uzņēmuma kopējais kredībspējas koeficients, vienlaikus norādot riska pakāpi.⁵⁸

Kredībspēju nosaka uz vispusīga finansiālā stāvokļa analīzes pamata. Visus aktīvus iedala pēc to analīzes pamata, ņemot vērā spēju tos pārvērst naudā. Iedala 4 grupās gan aktīvus, gan pasīvus.

Aktīvi:

1) Īsā laikā realizējamās vērtības (A_1) – koeficients 1 - pieder: kase, bankas konts, īstermiņa vērtspapīri;

2) Vidēji ātri realizējamie aktīvi (A_2) – koeficients 0,9 – pieder: gatavā produkcija un preces pārdošanai;

3) Lēni realizējamie aktīvi (A_3) - koeficients 0,7 – pieder: nepabeigtā ražošana un debitoru parādi;

4) Grūti realizējamie aktīvi (A_4). gr. līdz - koeficients 0,3 – pieder: visi ilgtermiņa ieguldījumi.

Pasīvi:

1) Steidzamās saistības (P_1) – koeficients 1 – pieder: parāds strādniekiem, tas ir darba algas, nodokļi;

2) Vidēji steidzamās saistības (P_2)– koeficients 0,9 – pieder: parādi piegādātājiem;

3) Parādi, kas nav steidzami (P_3) – koeficients 0,7 – pieder: citi kreditori;

4) Īpašumā esošie un tiem pielīdzināmie līdzekļi (P_4) – koeficients 0,3 – pieder: pašu kapitāls, nesadalītā peļņa, rezerves kapitāls un uzkrājumi.⁵⁹

Aprēķina formula:⁶⁰

$$K_8 = \frac{(1. \text{ gr. līdzekļi} * 1) + (2. \text{ gr. līdzekļi} * 0.9) + (3. \text{ gr. līdzekļi} * 0.7) + (4. \text{ gr. līdzekļi} * 0.5)}{1. \text{ gr. saistības} + 2. \text{ gr. saistības} + 3. \text{ gr. saistības} + 4. \text{ gr. saistības}} \quad [5.9]$$

Ja koeficients ir 1,5 un lielāks, tad tas ir izteikti kredībspējīgs uzņēmums.

Ja koeficients ir 1,2 – 1,5, tad uzņēmums ir ar ierobežotu kredībspēju.

⁵⁸ Kālis I. Finanšu menedžments. Rīga, 2004, 160 lpp.

⁵⁹ <http://www.jak.lv/e%20materiali/uzd%20krajumi/uzd%20kraj%20%20fin%20un%20kredits%20vilima.pdf>

⁶⁰ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 41. lpp

Ja koeficients ir zem 1,2, tad kredītnespējīgs uzņēmums.⁶¹

Ņemot vērā šādi noteiktu koeficientu, banka var grupēt uzņēmumus pēc to kredībspējas klasēm un nodrošināt diferencētu pieeju kreditēšanai.⁶²

Vienlaikus ar kredībspējas noteikšanu kreditoram ir jāraugās, vai aizdevums būs pietiekami nodrošināts. Parasti par kredīta nodrošinājumu noder kredītņēmēju materiālālas vērtības, manta, kuru var nekavējoties realizēt. To dara gadījumos, ja kredītņēmējs nevar izpildīt saistības ar aizdevuma izsniedzēju.

Pēc kredīta nodrošinājuma uzņēmumus iedala šādi:

- uzņēmumi ar augstu kredīta nodrošinājumu;
- uzņēmumi ar apmierinošu kredīta nodrošinājumu;
- uzņēmumi ar grūti novērtējamu kredītu;
- uzņēmumi ar nepietiekamu kredīta nodrošinājumu.

Starptautiskā pieredze liecina, ka kredībspējas iestādes finansiāli nestabiliem aizņēmējiem izmanto tādus garanta veidus kā klienta mantas ķīlas, garantijas vēstules un galvojumus, apdrošināšana.

Garantijas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu kredīta atmaksāšanu noteiktos termiņos un pilnā apmērā, mazinātu atmaksas iespējas riska pakāpi.⁶³

⁶¹<http://www.jak.lv/e%20materiali/uzd%20krajumi/uzd%20kraj%20%20fin%20un%20kredits%20vilima.pdf>

⁶² Kālis I. Finanšu menedžments. Rīga, 2004, 161 lpp.

⁶³ Kālis I. Lekciju konспекти Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietošanā. 41. lpp

SIA „Unimars” maksāspējas aprēķins, latos

	Gads		
	2009	2010	2011
Pašu kapitāls	185 046	361 164	447 506
Neto apgrozījums	2 160 868	2 509 240	2 545 729
Peļņa pirms % un nodokļu atskaitīšanas	53 005	132 335	31 027
Maksājamo % summa	41 314	76 087	82 449
Reālo aktīvu vērtība (kopā pamatlīdzekļi+ kopā krājumi)	212 863	232 691	225 691
Kredīti (ilgtermiņa saistības + īstermiņa saistības)	1 772 934	1 536 279	520 951
Pašu līdzekļi + ilgtermiņa kredīti	1 258 939	1 307 116	626 897
Tīra peļņa + amortizācijas atskaitījumi	171 652	384 540	199 818
Aktīvu kosumma	1 957 980	1 897 443	973 057
Autonomijas jeb neatkarības rādītājs	0.09	0.19	0.46
Visu saistību rādītājs	0.91	0.81	0.54
Maksāspējas rādītājs	0.12	0.15	0.43
Investīciju seguma koeficients	0.64	0.69	0.64
Tīra ienākuma koeficients	0.08	0.15	0.08
Uzņēmuma finansiālā neatkarība	9.58	4.25	1.16
Maksājamo procentu seguma koeficients	1.28	1.74	0.38

Šīs koeficients parāda, kādu daļu no kopkapitāla veido pašu kapitāls. Ja šīs koeficients ir lielāks, jo uzņēmums ir neatkarīgāks no ārējiem kreditoriem un ir augstāks uzņēmuma finansiālās drošības līmenis. Trīs gadu laikā autonomijas koeficients ir ļoti zems, it īpaši 2009. gadā, tas nozīmē, ka uzņēmums ir atkarīgs jeb nav autonom. Tomēr 2010. gadā salīdzinājuma ar 2010. gadu koeficients pieauga par 0.10 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājuma ar 2009. gadu koeficients pieauga par 0.37 procentu punktiem. Autonomijas koeficienta pieaugums vērtējams pozitīvi, kaut joprojām ir ļoti zems.

Visu saistību rādītājs ir apgriezts lielums uzņēmuma neatkarības koeficienta. Jo zemāks ir neatkarības koeficients, jo kreditori labprātāk izsniegs kreditus. Ja saistību koeficients ir mazāks, jo lielāka ir iespēja saņemt atpakaļ izsniegtu kreditu. 2009., 2010., gadā ir augsts šī rādītāja līmenis, tas norāda uz to, ka par aizņēmumiem ir jāmaksā liela procentu summa, un uzņēmums var zaudēt iespēju vēl saņemt aizņēmumu. Tomēr saistību koeficientam ir

tendence samazināties, kas vērtējams pozitīvi un 2011. gadā koeficients gandrīz ir sasniedzis normu – 0.54.

Kopējais maksātspējas rādītājs no 2009. gada līdz 2011. gada ir zems, tas liecina par uzņēmuma maksātspējas pasliktināšanos. Tomēr 2011. gadu salīdzinot ar 2010. gadu maksātspējas rādītājs palielinājās līdz 0.43 procentu punktiem. Maksātspējas rādītājs visu trīs gadu laikā ir zems.

Investīciju seguma koeficients raksturo to aktīvu daļu, kas tiek finansēta no pašu līdzekļiem un ilgtermiņa kredītiem. 2009.g sastāda 64%, 2010.g palielinājās uz 69% un 2011. gadā tas atkal sasniedza 2009. gadā līmeni – 65% , tas nozīme, ka uzņēmumam nav racionāla, aktīva finansēšana. Tas viss liecina, par to, ka uzņēmums strādā nestabili un vajag saskatīt būtiskus iemeslus, kas uzņēmumam radītu kritisku situāciju.

Tīra ienākuma koeficients 2011.gada salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājas par 0.7 procentu punktiem un salīdzinājumā ar 2009. gadu tas palika tajā pašā līmenī, tas nozīme, ka situācija neuzlabojas.

Kreditoriem, kuri izsniegs kredītu uzņēmumam, ir jābūt pārliecinātiem par to ka uzņēmums spēs atmaksāt atpakaļ gan aizņemto kredītu, gan kredīta procentus. 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu finansālās neatkarības koeficients samazinājās par 8.42 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu tās samazinājās par 5.33 procentu punktiem. 2009. gadā finansālās neatkarības rādītājs, bija diezgan augsts, tomēr trīs gadu laikā finansālās neatkarības koeficientam bija tendence samazināties un tās vērtējams pozitīvi. Tas nozīme, ka uzņēmums trīs gadu laikā sāka mazāk izmantot aizņemtos līdzekļus.

Maksājamo procentu seguma koeficients 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu samazinājās par 0.91 procentu punktu un 2011. gadā samazinājumā ar 2010. gadu samazinājās par 1.37 procentu punktiem. 2009. gadā un 2010. gadā maksājamo procentu seguma koeficients bija pāri 1, tas nozīmē, ka uzņēmums spēja segt procentu maksājumus no peļņas līdzekļiem un peļņa paliks vēl pāri. 2011. gadā uzņēmuma maksājamo procentu seguma koeficients ir diezgan zems, zem 1, tas nozīme, ja uzņēmums samaksās procentu maksājumus un peļņa nepaliks pāri.

SIA „Unimars” kredībspējas aprēķins, latos

	Gads		
	2009	2010	2011
1. gr. līdzekļi * 1	14 728	23 062	32 360
2. gr. līdzekļi * 0.9	103 327.2	131 835	124 556.4
3. gr. līdzekļi * 0.7	434 272.3	446 472.6	427 308
4. gr. līdzekļi 0.5	602 527.5	545 039.5	95 930.5
1. gr. saistības	-	-	-
2. gr. saistības	9 409	8 777	17 268
3. gr. saistības	689 632	581 550	324 292
4. gr. saistības	185046	361 164	447 506
Kredībspējas noteikša:	1.31	1.2	1.23

2011. gadā kredībspējas koeficients salīdzinājumā ar 2009. gadu samazinājas par 0.08 procentu punktiem, bet 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājas par 0.03 procentu punktiem. Visu trīs gadu laikā no 2009. gada līdz 2011. gadam uzņēmums ir ierobežots ar kredībspēju.

6. LIKVIDITĀTES RĀDĪTĀJI

Likviditāte raksturo uzņēmuma svarīgu uzņēmuma finansiālā stāvokļa aspektu: tā ir uzņēmuma spēja jebkurā laikā dzēst (atmaksāt) savas īstermiņa saistības. Šī spēja ir atkarīga no attiecības starp uzņēmuma maksāšanas līdzkļu potenciālu un uzņēmuma finansiālajām saistībām.

Likviditāti var aplūkot no diviem viedokļiem:

1. No uzņēmuma likvidācijas viedokļa, t.i., jānoteic kādi maksāšanas līdzekļi būtu uzņēmuma rīcībā, ko varētu novirzīt saistību dzēšanai, ja maksātspējas vai nepietiekamas rentabilitātes dēļ uzņēmums būtu jalikvidē. Lai rastu atbildi uz šo jautājumu, nepieciešama informācija par:
 - ✓ ieņēmumiem, ko uzņēmuma eventuālas likvidācijas gadījumā varētu iegūt, pārdodot īpašumu;
 - ✓ privilģēto saistību lielumu;
 - ✓ garantētā kredīta nodrošinājuma lielumu;

Finansu pārskatā šādas informācijas nav. Tātad likviditāti šādā aspektā nemēdz aplūkot gada (ceturkšņa) pārskata analīzes gaitā. Likviditāti šāda veida analīzē, nosakot kreditēšanas režīmu.

2. No uzņēmuma darbības turpināšanas viedokļa; t.i., jānovērtē varbūtība, ka uzņēmums varētu kļūt maksātnespējīgs un tiktu ierosināta piespiedu likvidācija. Bet tā, ka finansu pārskata informācija balstās uz uzņēmuma darbības turpināšanas principa, analizējot bilanci, likviditāti var aplūkot tikai no šī viedokļa.⁶⁴

Likviditātes koeficienti var raksturot uzņēmuma finansiālo stāvokli kā apmierinošu, tomēr patiesībā šis novērtējums var būt kļūdainis, ja uzņēmuma aktīvos ievērojams īpatsvars ir nelikvīdiem un debitoru parādu dzēšanas termiņi ir nokavēti. Vislikvīdākie apgrozāmo līdzekļu posteņi ir naudas līdzekļi uzņēmuma kasē un norēķinu kontā bankā. Palielinoties likvīdo aktīvu summai, paaugstinās uzņēmuma likviditāte un maksātspēja. Tāpēc arī šo likviditātes rādītāju sauc par absolūto likviditātes koeficientu. Vismazāk likvīdi ir krājumi, jo krājumu realizācija var prasīt ievērojamu laiku.

Likviditātes rādītāji ir noteicošie, novērtējot uzņēmuma finansiālā stāvokļa noturīgumu, un problēmas, kas saistītas ar likviditāti, var ievērojami ierobežot pārdošanu un peļņas apjoma pieaugumu.

⁶⁴ Bednarskis L, Paupa V, Vaikulis J. Finansu pārskatu analīze, Rīga, SIA „Tipogrāfija Ogre”, 1994, 18 lpp.

Uzņēmuma likviditāte liecina par to, kāds apgrozāmo līdzekļu daudzums teorētiski ir pietiekams, lai segtu īstermiņa saistības, kaut arī nedaudz pārkāpjot termiņus, kuri paredzēti līgumā.⁶⁵

Analizējot uzņēmuma likviditāti svarīgi ņemt vērā sekojošo:

- īstermiņa un ilgtermiņa aktīvu attiecību uzņēmuma īpašuma sastāvā;
- grūti un viegli realizējamo aktīvu attiecību apgrozāmo līdzekļu sastāvā;
- tekošo aktīvu un īstermiņa saistību attiecību (seguma koeficientu dinamika);
- pašu apgrozāmo kapitāla dinamiku un tā izmaiņu iemeslus;
- pašu apgrozāmā kapitāla pakāpi apgrozāmo līdzekļu veidošanā;
- nokavētās kreditoru parādu esamība un tās daļas uzņēmuma saistību sastāvā izmaiņas.

Svarīgi novērtēt un salīdzināt prasību un saistību kārtēšanas termiņus. Tāpat arī jānovērtē krājumi, nosakot, vai to sastāvā neietilpst nelikvidie aktīvi, kurus pārdot var, tikai piešķirot cenu atlaidi (skonto). Uzskata, ka jo augstāks likviditātes rādītājs, jo augstāka uzņēmuma likviditāte. Tomēr visos gadījumos tā nav, jo rādītāju aprēķināšanas metodikai piemīt vairākas nepilnības:

- Aprēķinot likviditātes rādītājus, tiek pieņemts, ka visi apgrozāmie līdzekļi ir likvidi. Šāds paņēmieni bieži ir nereāls, it sevišķi tas attiecas uz krājumiem;
- Rādītājs var paaugstināties nevēlamu procesu rezultātā. Piemēram, ja uzņēmums, iepriekš neparedzētu iemeslu dēļ, sašaurina ražošanu, tad var pieaugt krājumi, tas ir, agrāk iegādātie materiāli var izrādīties lieki. Gadījumā, ja pircējs kļūst maksātnespējīgs, pieaug debitoru parādi. Minēto apstākļu dēļ palielinās apgrozāmo līdzekļu atlikums un līdz ar to paaugstinās likviditātes rādītājs;
- Rādītājs atspoguļo uzņēmuma stāvokli uz noteiktu datumu. Aprēķinā netiek ņemta vērā līdzekļu apgrozība (dinamika).⁶⁶

Informācija par likviditāti ir ļoti svarīga, jo maksātnespējas iestāšanās draud ar uzņēmuma darbības pārtraukšanu. Uzņēmēju un arī analītiķi interesē nākotnē sagaidāmā likviditāte, nevis pagātnes skatījumā.⁶⁷

6.1 Bilances likviditāte

Nosakot uzņēmuma bilances likviditāti, salīdzina apgrozāmo līdzekļu posteņus, kas sagrupēti pēc to pakāpes (ātruma) ar īstermiņa saistībām.

⁶⁵ Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA "Elpa-2 tipogrāfijā", 2001, 219 lpp

⁶⁶ Rurāne M. Finanšu menedžments. Rīga, Biznesa izglītības bibliotēka, 2005, 304.lpp

⁶⁷ Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J. Finanšu pārskatu analīze. Rīga, SIA „Tipogrāfija Ogrē”, 18 lpp.

Ar bilances likviditāti ir saistīts tīro apgrozāmo līdzekļu jēdziens, ko bieži vien vēl dēvē par tīro apgrozāmo kapitālu.⁶⁸

Bilances likviditātes analīze ir līdzekļu salīdzināšana uz aktīviem, kuri ir sagrupēti atkarībā no to likviditātes, un sakārtoti dilstošā likviditātes secībā, ar pasīviem, kuri sagrupēti pēc to atmaksas termiņa un sakārtoti augošā secībā pēc termiņiem.⁶⁹

Atkarībā no likviditātes pakāpes, atkarībā no pārveidošanas ātruma naudā, aktīvi jebkurā uzņēmumā dalās uz sekojošām grupām:

- A_1 – Visvairāk likvīdi aktīvi: tie ietver visus naudas līdzekļus (skaidro naudu un naudu kontos) un īstermiņa ieguldījumus;
- A_2 – Labi likvīdie aktīvie: tie ietver debitoru parādus, depozītus, izejvielas un materiālus;
- A_3 – Maz likvīdie aktīvi: gatavā produkcija, preces, pusfabrikāti;
- A_4 – Nelikvīdie aktīvi: ilgtermiņa aktīvi.

Bilances pasīvi tiek sagrupēti pēc to samaksas ātruma pakāpes:

- P_1 – Visi steidzami pasīvi: neizmaksāta darba alga, budžetā maksātie nodokļi, parādi piegādātājiem ar apmaksas termiņu, maksājami vekseli;
- P_2 – Īstermiņa saistības. Tās ietver parādus piegādātājiem, kuriem vēl nav pienācis apmaksas termiņš, īstermiņa kredīti ar vēlāku dzēšanas termiņu, dividendes;
- P_3 – Ilgtermiņa saistības: ilgtermiņa kreditori no bankām un citām institūcijām;
- P_4 – Patstāvīgi pasīvi: pašu kapitāls, bet jāizslēdz nākamo periodu izmaksas no aktīviem un jāsamazina par šo summu pašu kapitāla lielums pasīva pusē.⁷⁰

Bilance tiek uzskatīta par pilnīgi likvīdu gadījumā, ja aktīva (A) un pasīva (P) attiecīgo grupu attiecība ir:

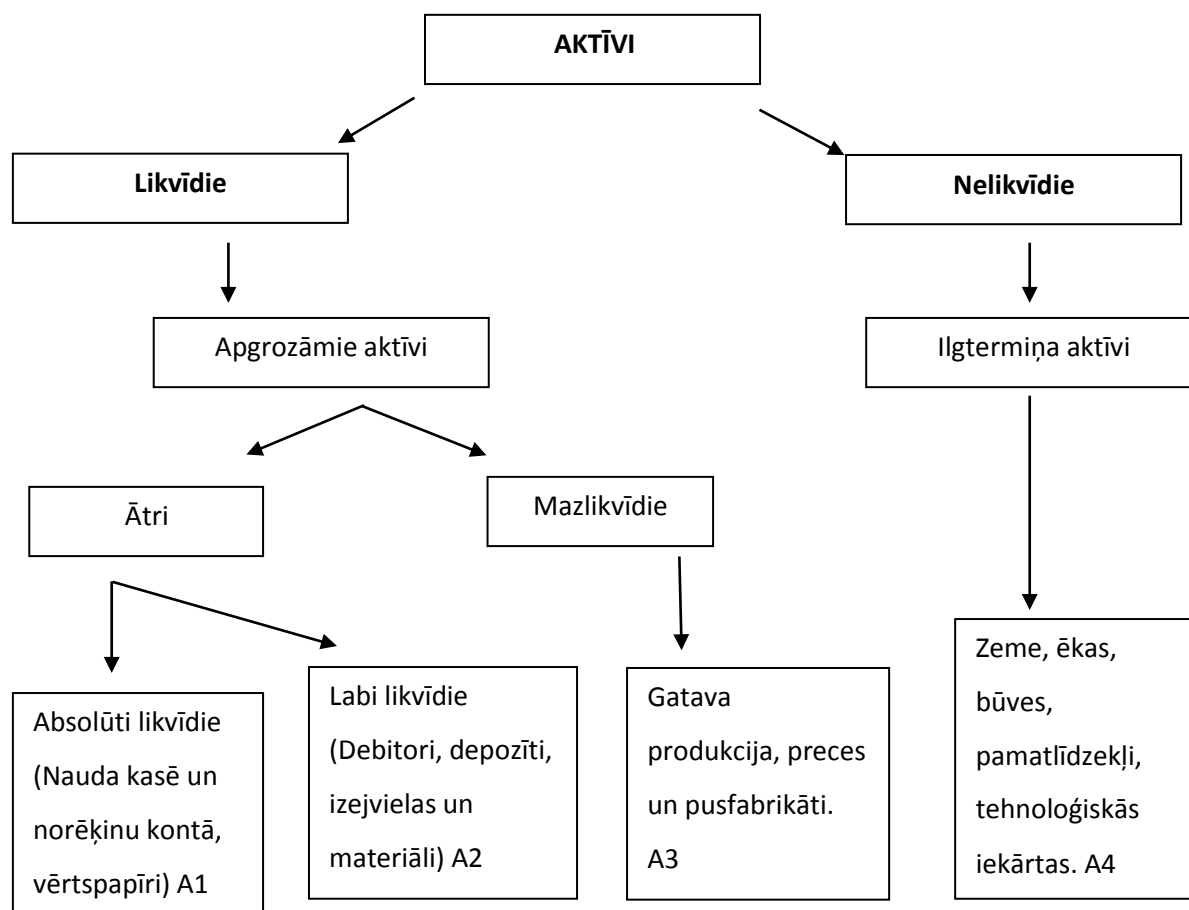
- $A_1 \geq P_1$
- $A_2 \geq P_2$
- $A_3 \geq P_3$
- $A_4 \geq P_4$ ⁷¹

⁶⁸ Zariņa V, Strēle I. Finanšu plānošana uzņēmumā. Rīga, SIA „Lietišķas informācijas dienests”, 2009. 50 lpp.

⁶⁹ Поляк Г. Б., Акодис И.А., Андросова Л.Д., Колчин С.П. Финансовый менеджмент. Москва : „Волтерс Клувер”, 2009. 222 стр.

⁷⁰ <http://www.investorov.net/buspl/15.html>

⁷¹ Kālis I. Finanšu menedžments. Rīga, Latvijas Universitāte, 2004, 151 lpp

6.1. attēls. Aktīvu likviditātes struktūra⁷²

6.2 Darba kapitāls

Darba kapitāls ir viens no plašāk pielietotajiem likviditātes absolūtajiem rādītājiem. Tas ir būtisks ne tikai tādēļ, ka tas atspoguļo likvīdu aktīvu vērtību, kas nodrošina kreditoru intereses, bet arī tāpēc, ka tas ir likvīdu aktīvu rezerves lielums neparedzētu izdevumu segšanai, kas veidojas nesaskaņotu naudas līdzekļu ieņēmumu un izdevumu rezultātā.

Darba kapitālu saprot kā apgrozāmo līdzekļu pārsniegumu pār īstermiņa saistībām. Šis kapitāls ir starpība starp diviem lielumiem. Ja starpība ir negatīva, tas nozīmē, ka kapitāls iztrūkst.⁷³

Aprēķina formula:⁷⁴

$$\text{Darba kapitāls} = \text{Apgrozāmie līdzekļi} - \text{Īstermiņa saistības} \quad [6.1]$$

Šī kapitāla aprēķinos jābūt piesardzīgam. Lai uzņēmumu parādītu kreditoriem kā finansiāli stabilu (vai kādiem citiem mērķiem), bieži bilancē tiek izmainīts apgrozāmo

⁷² Rurāne M. Uzņēmumu finanšu vadība. Rīga, Turības mācību centrs, 1997., 196. lpp.

⁷³ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietošanā. 41. lpp

⁷⁴ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 6. lpp

līdzekļu sastāvs. Lai kapitāla aprēķini būtu objektīvi, nepieciešams labi pārzināt apgrozāmos līdzekļus, to formēšanu, izmantošanu, saglabāšanu.

Apgrozāmie līdzekļi sevī ietver naudas līdzekļus un pārējos aktīvus, kuri atrodas uzņēmumā ne ilgāk par 1 gadu vai to vērtība ir zemāka par noteiktu naudas summu (attiecībā uz darba līdzekļiem, kurus izmanto ilgstoši).

Plašāk ir izplatīts šāds apgrozāmo līdzekļu posteņu grupējums:

- krājumi;
- debitori (to skaitā arī nākamo periodu izdevumi);
- īstermiņa finanšu ieguldījumi;
- naudas līdzekļi.

Krājumus iekļauj apgrozāmajos līdzekļos. Uzmanība jāpievērš arī krājumu novērtēšanas metodei. LR normatīvie akti nosaka, ka krājumi bilancē jānovērtē pēc vidējās svērtās cenas vai pēc FIFO metodes.

Debitori ir ietverti apgrozāmajos līdzekļos, un analīzes procesā parasti no tiem atskaita uzkrājumus šaubīgiem parādiem. Pastāv nosacījums, ka šie parādi jāapmaksā kārtējā ražošanas – komerciālā cikla vai viena gada laikā. Nākamo periodu izdevumus uzskata par apgrozāmajiem līdzekļiem nevis tādēļ, ka tie var tikt pārsvērti skaidrā naudā, bet gan tādēļ, ka tie pēc būtības ir avansa maksājumi par pakalpojumiem, kuri pretējā gadījumā prasītu skaidras naudas izdevumus nākotnē.

Īstermiņa finanšu ieguldījumi ir brīvo naudas līdzekļu ieguldījumi ar mērķi gūt peļņu. Šiem ieguldījumiem jābūt drošiem un ar īstermiņa raksturu, lai būtu garantēta to ātra pārvēršana skaidrā naudā.

Naudas līdzekļi ir apgrozāmo līdzekļu nozīmīgākā daļa, jo saistības ir dzēšamas ar skaidru naudu.

Aktīvu iekļaušanu apgrozāmos līdzekļos ietekmē ne tikai to spēja tikt ātri pārvērstiem skaidrā naudā, bet arī uzņēmuma vadības turpmākie plāni attiecībā uz aktīvu izmantošanas lietderību. Pārdošanai paredzēto pamatlīdzekļu vērtību drīkst iekļaut apgrozāmajos līdzekļos tikai gadījumā, ja uzņēmumam jau ir līgums ar pircēju, kurš apņemas nopirkt šos pamatlīdzekļus pēc noteiktas cenas gada vai ražošanas – komerciālā cikla laikā.

Ja analītiķis konstatē, ka uzņēmuma vadība tīši sagroza datus par tekošiem aktīviem ar mērķi izskatīties labāk finanšu pārskatu lietotāju acīs, tas signalizē par iespējamām finansiālām grūtībām un paaugstinātu riska pakāpi.

Par absolūti likvīdu finanšu instrumentu uzskata tikai skaidru naudu. Mazāk likvīdi ir īstermiņa finanšu ieguldījumi un debitoru parādi. Krājumiem ir viszemākā likviditāte.

Uzskata, ka uzņēmums, kura apgrozāmie līdzekļi pārsvarā sastāv no naudas līdzekļiem un īstermiņa saistībām, ir vairāk likvīds nekā uzņēmums, kura aktīvu sastāvā dominē krājumi.⁷⁵

Īstermiņa saistības parasti dzēš ar uzņēmuma rīcībā esošiem apgrozāmiem līdzekļiem, vai arī veido citas īstermiņa vai ilgtermiņa saistības.

Plaši zināmi ir šādi saistību veidi:

- saistības pret kreditoriem,
- vekseli apmaksai,
- īstermiņa aizņēmumi,
- nodokļi un pārējie maksājumi budžetā.

Parasti šo bilances posteņu tālāka precizēšana analīzes vajadzībām nav nepieciešama. Pastāv arī iespējamība, ka īstermiņa saistības uzskaites procesā nav precīzi klasificētas. Piemēram, īstermiņa saistības, kuras paredz refinansēt, netiek atspoguļotas kā tekoši pasīvi. Tas izskaidrojams ar to, ka refinansēšanas iespējamība atsevišķos gadījumos var būt nenoteikta. Tādējādi tas var negatīvi ietekmēt uzņēmuma finansiālo situāciju gadījumā, ja process notiek nevēlamā virzienā.⁷⁶

Jāatzīmē, ka darba kapitāls absolūtajam lielumam ir nozīme finanšu situācijas izvērtēšanā tad, ja šo rādītāju salīdzina ar citiem bilances rādītājiem, piemēram, realizācijas apjomu, aktīvu kopsummu u.c. Potenciālie naudas līdzekļu ieguldītāji uzņēmumā, kreditori, naudas aizdevēji augstu darba kapitāla vērtību vērtē pozitīvi, jo tas norāda, ka uzņēmumiem nav būtisku problēmu apgrozāmo līdzekļu finansēšanas jomā.

Ir sastopami gadījumi, kad, izvērtējot vairāku uzņēmumu apgrozāmo līdzekļu finansēšanu, darba kapitāla absolūtā vērtība ir vienāda, bet atšķirīgas ir apgrozāmo līdzekļu un īstermiņa saistību attiecības. Finansiālais stāvoklis labāks ir uzņēmumā, kurā šī attiecība ir augstāka.⁷⁷

6.5 Kopējās likviditātes koeficients

Kopējās likviditātes koeficients raksturo uzņēmuma spēju atmaksāt īstermiņa saistības (īstermiņa kreditori). Lai aprēķinātu kopējo likviditāti, ir jābūt informācijai par kompānijas kopējo apgrozāmo līdzekļu lielumu un īstermiņa saistību lielumu.

⁷⁵ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 191.lpp

⁷⁶ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 192.lpp

⁷⁷ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 193.lpp

Kopējais likviditātes rādītājs (L_1) ir apgrozāmo aktīvu attiecība pret īstermiņa saistībām. Koeficienta robežas ir starp 1 un 2.⁷⁸

Kopējās likviditātes formula ir:⁷⁹

$$\text{Kopējas likviditātes koeficients} = \frac{\text{apgrozāmie līdzekļi}}{\text{īstermiņa saistības}} \quad [6.2]$$

Ja šis koeficients ir zemāks par 1, uzņēmumam ir kritisks finansiālais stāvoklis, tas darbojas liela riska apstākļos.

Ja apgrozāmie aktīvi ir lielāki par īstermiņa pasīviem, uzņēmumu var uzskatīt par veiksmīgi funkcionējošu. Kopējais likviditātes rādītājs rāda relatīvu pārsnieguma apmēru. Rādītāja lielums var ievērojami atšķirties atsevišķās nozarēs un darbības veidos, bet tā samērīgs pieaugums ir uzskatāms par labvēlīgu tendenci. Praksē parasti izmantotais normatīvs ir 1,5-2, bet tā ir tikai aptuvena vērtība. Ja koeficients ir pārāk liels (>3), tas norāda, ka uzņēmumam ir aktīvu vadības problēma un apgrozāmie līdzekļi netiek efektīvi izmantoti.⁸⁰

6.6 Starpseguma likviditātes koeficients

Starpseguma likviditātes rādītājs ir saistīts ar uzņēmuma saimnieciskajā darbībā iesaistīto aktīvo kapitālu. Pēdējo aprēķina kā starpību starp apgrozāmo aktīvu un īstermiņa saistību summu. Šī kapitāla lielums, sevišķi tā absolūtais un relatīvais pieaugums, liecina par uzņēmuma finansiālā stāvokļa nostiprināšanos. Nepieciešamību aprēķināt tekošās likviditātes koeficientu izraisa tas, ka atsevišķi apgrozāmie līdzekļi nav vienādi likvidi (ātri realizējami). Ja, piemēram, naudas līdzekļi ir tieši tekošo saistību dzēšanas avoti, tad krājumi var tikt izmantoti šim mērķim tikai pēc to realizācijas.

Starpseguma likviditātes rādītājs ir likvīdo aktīvu attiecība pret īstermiņa saistībām.⁸¹

Aprēķina formula:⁸²

$$\text{Starpseguma likv. koef.} = \frac{\text{Apgroz. līdzekļi} - (\text{Krājumi} + \text{Nāk. per. izmaksas})}{\text{Īstermiņa saistības}} \quad [6.3]$$

$$\text{Starpseguma likv. koef} = \frac{\text{Naud. līdz.} + \text{Īst. vertp.} + \text{Debitori} - \text{Nāk. per. izm.}}{\text{Īstermiņa saistības}} \quad [6.4]$$

Pēc starptautiskajiem standartiem uzskata, ka šim rādītājam jābūt vismaz 1, jo tikai tādā gadījumā uzņēmums reāli spēj segt īstermiņa saistības.⁸³

⁷⁸ Saksonova S. Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes. Rīga, SIA „Merkūrijs LAT”, 1993, 45 lpp.,

⁷⁹ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 5. lpp

⁸⁰ Saksonova S. Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes. Rīga, SIA „Merkūrijs LAT”, 1993, 45 lpp.,

⁸¹ Rurāne M., Finanšu pārvaldība., Rīgā., SIA „Elpa-2”, 219 lpp

⁸² Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 6. lpp

⁸³ Rurāne M., Finanšu pārvaldība., Rīgā., SIA „Elpa-2”, 220 lpp

6.7 Absolūtās likviditātes koeficients

Absolūtas likviditātes koeficients (L_3) novērtē uzņēmuma likviditāti pēc uzņēmuma rīcībā esošo naudas līdzekļu apmērā. Tas ir viens no visdrošākajiem likviditātes novērtējumiem. Normālos saimniekošanas apstākļos šis rādītājs atrodas 0.1-0.7 robežās. Jo augstāka šī likviditāte, jo uzņēmums stabilāks. Bet dažreiz tas var nozīmēt, ka uzņēmuma rīcībā ir vairāk naudas, nekā to spēj efektīvi izmantot.⁸⁴

Aprēķina formula:⁸⁵

$$\text{Absolūtas likviditātes koeficients} = \frac{\text{naudas līdzekļi} + \text{vērtspapīri}}{\text{īstermiņa saistības}} \quad [6.5]$$

Šis rādītājs ir ne vienmēr informatīvs, jo:

- neliels daudzums naudas līdzekļu kasē un kontos ir normāla parādība jebkurā uzņēmumā
- naudas līdzekļu apjoms var krasi svārstīties, bet, tā kā likviditātes rādītāji tiek rēķināti uz konkrēto datumu, tie var neatpoguļot patieso situāciju.
- Tomēr, ja šis koeficients ir pārāk liels, tas norāda, ka līdzekļi tiek izmantoti neefektīvi.

86

⁸⁴ Saksonova S. Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā. Rīgā, SIA „Merkūrijs LAT”, 109 lpp

⁸⁵ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 6. lpp

⁸⁶ Saksonova S. Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā. Rīgā, SIA „Merkūrijs LAT”, 109 lpp

SIA „Unimars” likviditātes aprēķins pēc horizontālas metodes, latos

	Gads		
	2009	2010	2011
A ₁	14 728	23 062	32 360
A ₂	618 505	636 707	609 384
A ₃	114 808	146 484	138 396
A ₄	1 208 055	1 090 079	191 861
P ₁	452 079	517 400	326 708
P ₂	9 470	6 747	12 473
P ₃	1 073 893	945 952	179 391
P ₄	183 162	360 053	446 450
Likviditātes izvērtēšana	$A_1 \leq P_1$	$A_1 \leq P_1$	$A_1 \geq P_1$
Likviditātes izvērtēšana	$A_2 \geq P_2$	$A_2 \geq P_2$	$A_2 \geq P_2$
Likviditātes izvērtēšana	$A_3 \leq P_3$	$A_3 \geq P_3$	$A_3 \leq P_3$
Likviditātes izvērtēšana	$A_4 \geq P_4$	$A_4 \geq P_4$	$A_4 \leq P_4$

Nevienā no pētāmiem uzņēmuma darbības gadiem pēc horizontālās metodes likviditātes novērtēšanai, bilanci nevar uzskatīt par likvīdo, jo nav ne viena gada, lai visi nosacījumi izpildītos.

6.2 tabula

SIA „Unimars” darba kapitāla aprēķins, tūkst. latos

	Gads		
	2009	2010	2011
Apgrozāmie līdzekļi, tūkst. ls	749.9	807.4	781.2
Īstermiņa saistības, tūkst. ls	699.0	590.3	341.6
Darba kapitāls, tūkst. ls	50.9	217.1	439.6

Ja darba kapitāla radītāju salīdzina ar apgrozāmo līdzekļu aktīvu kopsummu, redzams, ka analizējamā periodā apgrozāmie līdzekļi tiek finansēti ar pastāvīgo kapitālu un finansēšana ik gadu pieaug.

6.3 tabula

SIA „Unimars” apgrozāmo līdzekļu struktūra, procentos

	Īpatsvars, procentos			2011.g salīdzinājuma ar 2009.g	2011.g salīdzinājuma ar 2010.g
	2009.g	2010.g	2011. g		
Preces pārdošanai	15	16	18	3	2
Debitoru parādi	83	79	78	-5	-1
Naudas līdzekļi	2	3	4	2	1

No tabulas datiem ir redzams, ka SIA „Unimars” nelikvīdākā daļa, t.i., preces pārdošanai 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājas par 3 procentiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājās par 2 procentiem.

Debitoru parādi 2011. gadā salīdzinājuma ar 2009. gadu samazinājas par 5 procentiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājas par 1 procentu punktu.

Naudas līdzekļi 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājas par 2 procentiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājas par 1 procentu.

Apgrozāmo līdzekļu struktūras izmaiņas trīs gadu laikā norāda, ka uzņēmuma kopējais likviditātes līmenis maz mainās.

Likviditātes aprēķins, latos

	Gads		
	2009	2010	2011
Apgrozāmie līdzekļi kopā	749 925	807 364	781 196
Naudas līdzekļi	14 728	23 062	32 360
Debitoru parādu prasības	620 389	637 818	610 440
Nākamo periodu izmaksas	1 884	1 111	1 056
Vertspapīri	-	-	-
Īstermiņa saistības	699 041	590 327	341 560
Kopējā likviditāte	1.07	1.37	2.29
Starpseguma likviditāte	0.91	1.12	1.88
Absolūta likviditāte	0.02	0.04	0.09

Pēc tabulas redzams, ka kompānijas kopējā likviditāte pētāmajā periodā ir normas robežās. Kopējas likviditātes rādītājam ieteicams ir atrasties robežās no 1 līdz 2 (dažreiz 3). 2009. gadā un 2010. gadā kopējās likviditātes rādītājs bija optimālajās robežās, tas nozīmē ka uzņēmumam ir pietiekami apgrozāmie līdzekļi, lai segtu īstermiņa maksājumus. 2011. gadā kopējās likviditātes koeficients ir virs normas par 0.29 procentu punktiem, tas norāda uz iesaldētu naudu apgrozāmajos līdzekļos, kuru, iespējams, var izmantot efektīvāk.

Starpseguma koeficients 2009. gadā bija zem normās, tās nozīmē, ka uzņēmums nespēj segt savas īstermiņa saistības. Starpseguma koeficientam ir tendence palielināties un 2010. gadā un 2011. gadā starpseguma koeficients ir virs 1, taas nozīmē, ka uzņēmums spēs samaksāt par savam īstermiņa saistībām.

Absolūtas likviditātes koeficients parāda, kādu daļu no īstermiņa saistībām var dzēst ar rīcībā uzņēmuma esošajiem maksāšanas līdzekļiem uzreiz. Absolūtas likviditātes rādītāja optimāla robeža ir 0.2-0.25. Kaut trīs gadu laikā ir redzama absolūtas likviditātes koeficienta tendence palielināties, tomēr tā ir ļoti niecīga. SIA „Unimars” absolūtas likviditātes koeficients trīs gadu laikā atrodas zem normas robežās, tas nozīmē, ka naudas līdzekļu trūkums negatīvi iespaido uzņēmuma maksāspējas bilanci.

7. LĪDZEKĻU APRITES (EKONOMISKĀS AKTIVITĀTES) RĀDĪTĀJI

Ekonomiskās aktivitātes rādītāji raksturo, cik efektīvi tiek izmantoti uzņēmumā esošie aktīvi, un dod iespēju izvērtēt ieguldīto līdzekļu lietderību. raksturo ātrumu ar kādu uzņēmuma līdzekļi pārvēršas naudas formā. Sevišķu uzmanību vajag veltīt debitoru parādiem un krājumiem. Vajag noteikt laiku, kādā tos var pārvērst skaidrā naudā, izmantojot aprites rādītājus. Rādītājus var salīdzināt ar nozares rādītājiem, konkurējošo uzņēmuma rādītājiem un iepriekšējo periodu rādītājiem.⁸⁷

Ja uzņēmumam ir lieli debitoru parādi, ja atsevišķos krājumos ir ieguldīts vairāk līdzekļu, nekā tas nepieciešams, tad vienlaikus var trūkt līdzekļi cit upošteņu veidošanai, kā arī var nepietikt līdzekļi citu mērķu finansēšanai. Nepietiekama apjoma finansējumi traucē klientu normālu apkalpošanu, produkcijas ražošanu un realizāciju vēlamajā apjomā. Veidojoties situācijai, kad palielinās pieprasījums pēc attiecīgā veida pakalpojuma vai produkcijas, finansiālo resursu trūkuma gadījumā uzņēmums nav spējīgs operatīvi reaģēt un strauji palielināt ražošanu.

Ir divas pieejas aktivitātes rādītāju aprēķināšanai:

- novērtēt uzņēmuma darbību kādā laika periodā;
- novērtēt, kādā attiecībā ir atsevišķo aktīvu veidu krājumi noteiktā datumā.⁸⁸

Svarīgākie šīs grupas rādītāji ir šādi:

- ražošanas krājumu aprites koeficients;
- ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficients;
- visu aktīvu aprites koeficients;
- debitoru parādu aprites koeficients.⁸⁹

7.1 Debitoru parādu likviditāte

Tiem uzņēmumiem, kas pārdod preces uz pēcapmaksu, parasti prasības pret debitoriem aktīvos ir augsta īpatsvarā. Situācijā, ja debitoru parādi laikā netiek apmaksāti, uzņēmuma likviditāte, kas aprēķināta ar koeficienta palīdzību, var izrādīties augstāka, nekā tā ir patiesībā.

Izvērtējot debitoru parādus, aprēķina divus pamatrādītājus:

⁸⁷ Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J. Finanšu pārskatu analīze. Latvijas Universitāte, 29. lpp.

⁸⁸ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 41. lpp

⁸⁹ Rurāne M., Finanšu pārvaldība., Rīgā., SIA „Elpa-2”, 236 lpp

1. aprites koeficients, kuru aprēķina šādi:

$$K_{15}RTR = \frac{\text{pārdošanas apjoms gadā uz kredīta nosacījumiem}}{\text{debitoru prasību vidējais atlikums}} \quad [7.1]$$

Rēķinot aprites koeficientu, vekseli saņemšanai jāiekļauj prasības pret debitoriem. Šo vekseļu diskonts, kamēr tie nav apmaksāti, arī jāņem vērā, nosakot debitora parādu lielumu.

Aprēķinos ņem vērā tikai uz nomaksu pārdoto preču apjomu. Pārdodot preces par skaidru naudu, pircēju parādi neveidojas.

Debitoru parādu vidējais lielums rāda, cik reizes prasības pret debitoriem aprit vidēji gadā, tas ir, cik reizes tās veidojas un tiek dzēstas gada laikā.

2. Šo koeficientu var izteikt dienās, dalot gada vidējo dienu skaitu ar RTR lielumu. Veicot šīs darbības, tiek iegūts jauns rādītājs – debitoru parādu vidējo inkasācijas periodu. Pastāv arī cita šī rādītāja aprēķināšanas metode – debitoru parādu gada vidējo lielumu attiecina pret vidēji vienā dienā uz nomaksu pārdoto preču vērtību. Formula ir sekojoša:

$$K_{16}ACP = \frac{\text{debitoru parādu vidējais lielums}}{\text{vidēji 1 dienā uz nomaksu pārdots}} \quad [7.2]$$

ACP rada, cik dienu laikā rēķini par piegādāto produkciju tiek apmaksāti.

Šo koeficientu mēdz salīdzināt ar komerc kredīta laiku, ko firma piešķir saviem klientiem. Veicot šādu salīdzinājumu, analītiķis var novērtēt debitoru parādu kārtošanas laicīgumu. Ja ACP līmenis ievērojami pārsniedz vidējo komerc kredīta ilgumu, tas var nozīmēt sekojošo:

1. parādu neefektīva iekasēšana;
2. grūtības samaksas saņemšana;
3. klientu finansiālie sarežģījumi.

Pirmais arguments prasa veikt noteiktus pasākumus no uzņēmuma vadības puses. Otrais un trešais nosacījums negatīvi ietekmē debitoru parādu apmaksas drošību un līdītāti.⁹⁰

7.2 Krājumu aprites koeficients

Krājumu aprites koeficients rada, cik reizes gadā ir apritējuši ražošanas krājumos ieguldītie līdzekļi (kapitāls). Šo koeficientu aprēķina, pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas dalot ar gada vidējo ražošanas krājumu summu. Formulas skaitītājā lietderīgāk būtu izmantot preču ieguldījumu (preču vērtība iepirkšanas cenās), jo neto apgrozījums ir preču

⁹⁰ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 53.-54.

vērtība pārdošanas cenās. Rādītāji aprēķinam tiek ņemti gan no peļņas un zaudējuma aprēķīna, gan no bilances.⁹¹

Aprēķina formula:⁹²

$$K_{17}ITR = \frac{\textit{pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas}}{\textit{gada vidēja krājumu vērtība}} \quad [7.3]$$

Tiek uzskatīts, ka, jo augstāks ITR koeficients, jo efektīvāk tiek realizēts krājumu vadīšanas process. Tomēr var būt situācija, kad augsts ITR norāda uz krājumu nepietiekamu daudzumu, krājumu biežu izsmelšanu un sliktu atjaunošanas procesu. Līdz ar to uzņēmumam var rasties problēmas ražošana un pazemināties klientu apkalpošanas līmenis. Pretējā gadījumā zems krājumu aprites koeficients liecina par to, ka krājumos ir ieguldīts pārāk daudz līdzekļu, kas norāda uz neefektīvu līdzekļu izvietojumu.

Krājumu aprites koeficientu, tāpat ka debitoru aprites koeficientu, var izteikt dienās. To aprēķina, gada vidējo dienu skaitu dalot ar ITR:⁹³

$$K_{17}dienas = \frac{365}{K_{17}ITR} \quad [7.4]$$

7.4 Ilgtermiņa ieguldījuma aprites koeficients

Ilgtermiņa ieguldījumu izmantošanas intensitāti raksturo ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficients. To aprēķina kā neto apgrozījuma attiecību pret ilgtermiņa ieguldījumu gada vidējo vērtību:

$$K_{18}FAT = \frac{\textit{neto apgrozījums}}{\textit{ilgtermiņa ieguldījumu gada vidēja vērtība}} \quad [7.5]$$

Ja rādītājs ir zems, tas norāda, ka uzņēmuma jaudas nav pilnībā noslogotas, ir lieki pamatlīdzekļi, kurus būtu lietderīgi pārdot vai iznomāt. Rezultāta iegūtu naudu, ko varētu ieguldīt peļņu nesošos projektos, vai citādi izmantot saimniekošanas procesā.

Ja FAT līmenis ir normas robežas, tas liecina, ka ilgtermiņa ieguldījums (pamatlīdzekļus) izmanto efektīvi.⁹⁴

7.5 Visu aktīvu aprites koeficients

⁹¹ Rurāne M., Finanšu pārvaldība., Rīgā., SIA „Elpa-2”, 236 lpp

⁹² Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 55. lpp

⁹³ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 55. lpp

⁹⁴ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 55. lpp

Visu aktīvu aprites koeficients rāda, cik efektīvi tiek izmantoti aktīvi neto apgrozījuma veidošanai, t.i, cik reizes ir veikts pilns ražošanas un apgrozības cikls, kurš rada atbilstošu efektu peļņas veidā, vai cik reālizētas produkcijas naudas vienību devusi katra aktīvu naudas vienība. Šis koeficients variējas atkarībā no nozares, atspoguļojot ražošanas procesa īpatnības. Daži ekonomisti uzskata, ka tam vajadzētu būt ne mazāk par 3. Ja rādītājs ir pārāk zems, tas nozīmē, ka investīcijas ir bijušas parmerīgas vai arī ir sašaurinājies ražošanas apjoms vai apgrozījums.

Šinī gadījumā uzņēmumam būtu ieteicams likvidēt daļu no pamatlīdzekļiem, kā arī daļu no krājumiem.⁹⁵

Aprēķina formula:⁹⁶

$$K_{19}TAT = \frac{\textit{neto apgrozījums}}{\textit{visi aktīvi}} \quad [7.6]$$

7.6 Pašu līdzekļu aprite

Pašu līdzekļu aprites ātrums raksturo līdzekļu izmantošanas aktivitāti. Ja tas ir parāk augsts, tas nozīmē, ka realizācijas apjoms (apgrozījums) ir lielāks par pašu kapitālu. Ir nepieciešama kredītresursu piesaiste. Šī koeficienta zems līmenis nozīmē, ka zināma daļa pašu līdzekļu tiek izmantoti neefektīvi.⁹⁷

Pašu līdzekļu aprites formula:⁹⁸

$$K_{20} = \frac{\textit{neto apgrozījums}}{\textit{pašu kapitāls}} \quad [7.7]$$

7.7 Darba ražīguma radītājs

Darba ražīgums parāda noteiktā periodā saražotās produkcijas apjomu uz vienu uzņēmumā (valstī) nodarbināto.

Jo augstāks ir darba ražīgums, jo mazāka ir darba algas daļa preces vērtībā, jo lielāku peļņu var gūt uzņēmējs, jo īsākā laikā strādnieks atpelnīs savu algu, jo vairāk produkcijas tiks saražots.

Faktor, kas veicina darba ražīguma pieaugumu:

1. Izmantotā ražošanas tehnoloģija;
2. Darba organizācija;

⁹⁵ Rurāne M., Finanšu pārvaldība., Rīgā., SIA „Elpa-2”, 238 lpp

⁹⁶ Pauņa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analizē, Rīga, SIA „Drukātava”, 8. lpp

⁹⁷ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 163.lpp

⁹⁸ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 191.lpp

3. Darba dalīšana un specializācija;
4. Strādājošo izglītība un kvalifikācija;
5. Stimuli jeb ieinteresētība darbā.

Darba ražīgumu var izteikt kā saražotās produkcijas attiecību pret izmantojamiem resursiem (visbiežāk - darbu).⁹⁹

Aprēķina formula:¹⁰⁰

$$K_{21} = \frac{\textit{neto apgrozījums}}{\textit{vidējais darbinieku skaits gadā}} \quad [7.8]$$

⁹⁹ <http://www.uzdevumi.lv/ExerciseRun/RunExercise?exerciseId=ca6c6e5a-bfb6-46e5-b060-e54d578bd6a1&parentType=VirtualSchool&parentId=679>

¹⁰⁰ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 163.lpp

Ekonomiskās aprites rādītāju aprēķins

	Gads		
	2009	2010	2011
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	1 431 665	1 670 780	1 691 558
Neto apgrozījums	2 160 868	2 509 240	2 545 729
Debitori kopā	620 389	637 818	610 440
Debitoru prasības vidējais atlikums ((Debitoru saistības + debitoru saistības iepriekšēja gadā)/2)	645 501.5	629 103.5	624 129
Vidēji 1 dienā uz nomaksu pārdots (neto apgrozījums / 365 d)	5920.19	6874.63	6974.6
Krājumu vērtība bilancē	114 808	146 484	138 396
Gada vidēja krājumu vērtība	114 421.5	130 646	142 440
Ilgtermiņa ieguldījumi	1 208 055	1 090 079	191 861
Ilgtermiņa ieguldījumu gada vidēja vērtība	1 297 864	1 149 067	640 970
Visi aktīvi	1 957 980	1 897 443	973 057
Pašu kapitāls	185 046	361 164	447 506
Vidējais darbinieku skaits	87	87	87
Debitoru parādu likviditāte	3.35	3.99	4.09
Debitoru parādu vidējais inkasācijas periods dienā	109.03	91.51	89.49
Krājumu aprites koeficients	12.51	12.79	11.88
Krājumu aprites ilgums dienā	29.18	28.54	30.72
Ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficients	1.66	2.18	3.97
Visu aktīvu aprites koeficients	1.1	1.32	2.61
Pašu līdzekļu aprites koeficients	11.68	6.95	5.69
Darba ražīguma rādītājs	24 837.56	28 841.84	29 261.25

SIA „Unimars” pārdod savas preces uz pēcapmaksu, tāpēc ir ļoti svarīgs koeficients debitoru parādu likviditāte. 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu debitoru parādu likviditātes koeficients pieauga par 0.74 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu debitoru likviditātes koeficients pieauga par 0.10 procentu punktiem. Tās nozīmē, ka trīs gadu laikā paaugstinājusies norēķinos iesaistīto līdzekļu (debitoru parādu) aprite. Debitoru parādu paaugstināšana vērtējama ļoti pozitīvi.

Jo augstāks ir krājumu aprites koeficients, jo efektīvāk notiek krājumu vadīšanas process. 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu krājumu koeficients ir samazinājies – par 0.63 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu krājumu aprites koeficients samazinājas par 0.91 procentu punktiem. Krājumu aprites koeficienta tendence samazināties vērtējama negatīvi, jo krājumu aprite samazinās, un tā rezultāta krājumu aktīvi palielinās.

2011. gadā ilgtermiņa ieguldījumu aprites līmenis salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 2.31 procentu punktiem, 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu palielinājās par 1.79 procentu punktu, koeficienti ir zemi, tas nozīmē, ka uzņēmuma jauda nav noslogota un ilgtermiņa ieguldījumi nav izmantoti lietderīgi, tie ir lieli, salīdzinot ar apgrozījuma apjomu.

2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu aktīvu aprite palielinājās par 1.51 procentu punktiem, 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu palielinājas par 1.21 procentu punktiem. Trīs gadu laikā aktīvu aprites koeficients palielinājums, tas nozīmē, ka SIA „Unimars” vadībai vairāk uzmanības jāpievērš mārketingam.

Pašu līdzekļu koeficientam trīs gadu laikā bija tendence samazināties. 2011. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu pašu līdzekļu aprite samazinājas par 5.99 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājas par 1.26 procentu punktiem. Ta var būt saistīts ar to, ka trīs gadu laikā pašu kapitāls pieauga, bet neto apgrozījums palika gandrīz nemainīgs. Šis rādītājs samazinājas un tās vērtējams negatīvi.

Neto apgrozījums uzņēmumā ir diezgan augsts uz vienu nodarbināto, kas vērtējams ļoti pozitīvi.

8. RENTABILITĀTES ANALĪZE

Rentabilitāte ir uzņēmuma darbības efektivitātes rādītājs. Rentabilitāti nosaka, uzņēmuma neto peļņu dalot ar neto apgrozījumu, ar uzņēmuma kopējo vai pašu kapitālu vai ar aktīvu kopsummu. Šie rādītāji rāda patērētos līdzekļus vai realizētās produkcijas apjomu. Rentabilitātes vērtēšanai nav noteiktu kritēriju.¹⁰¹

Rentabilitāti parasti raksturo un mēra no trīm viedokļiem:

- komercialais viedoklis, t.i., cik daudz peļņas uzņēmums ieguvīs uz neto apgrozījuma vienību;
- ekonomiskais viedoklis, t.i., cik peļņas iegūts, rēķinot uz uzņēmuma aktīvu vienību;
- finansiālais viedoklis, t.i., cik daudz peļņas ieguvuši uzņēmuma īpašnieki, rēķinot uz ieguldīta kapitāla vienību.

Katram minētajam viedoklim atbilst savs rentabilitātes līmeņa mērīšanas rādītājs.¹⁰²

Tā kā peļņa ir svarīgākais uzņēmuma darbības rezultāts, ilgstoši zems rentabilitātes līmenis vai arī rentabilitāte ar „-” zīmi atspoguļo uzņēmekdarbības neveiksmi. Ja šo neveiksmi laikus nenovērš, gaidāms uzņēmuma bankrots.

Rentabilitātes līmeņa paaugstināšanas vienmēr tiek vērtēta pozitīvi. Rentabilitāti izsaka procentos.

Uzņēmuma rentabilitāti interesē arī fiziskas un juridiskas personas, kuras atrodas ārpus uzņēmuma, bet kurām ir tieša finansiāla ieinteresētība uzņēmuma saimnieciskās darbības rezultātā. Tā interesē esošos un potenciālos ieguldītājus, akciju turētājus, dalībniekus u.c., kuri pēc finanšu pārskata datiem var novērtēt savu ieguldījumu izdevīgumu.¹⁰³

8.1 Komerčiāla rentabilitāte

Komerčiāla rentabilitāte rāda, cik daudz peļņas uzņēmums ieguvīs uz neto apgrozījuma vienību.

Komerčiālo rentabilitāti iedala:

- realizācijas;
- operatīvās darbības;
- bruto peļņas rentabilitātē;

¹⁰¹ Rurāne R. Finanšu pārvaldība., Rīgā., SIA „Elpa-2”, 231 lpp

¹⁰² Bednarskis L, Paupa V, Vaikulis J. Finanšu pārskatu analīze, Rīga, SIA „Tipogrāfija Ogre”, 1994, 18 lpp.

¹⁰³ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 63. lpp

Komerčiālas rentabilitātes līmeņa raksturošanai visbiežāk izmanto realizācijas rentabilitātes rādītāju.¹⁰⁴

8.1.1 Realizācijas rentabilitāte

Realizācijas rentabilitāte (Rr), ir finansiāla rezultāta attiecība pret apjoma rādītāju, jeb – cik peļņas dod katra neto apdrozījuma vienība.

Realizācijas rentabilitātes aprēķina formula, %:¹⁰⁵

$$\text{Realizācijas rentabilitāte} = \frac{\text{Neto peļņa (zaudējumi)} * 100}{\text{neto apgrozījums}} \quad [8.1]$$

Šis rādītājs atspoguļo gan produkcijas un pakalpojumu pārdošanas rezultātā iegūto peļņu, gan arī ražošanu un pakalpojumu sniegšanu tieši nesaistītās izmaksas un ieņēmumus, piemēram, samaksātos un saņemtos procentus, aprēķinātos nodokļus, operācijas ar vērtspapīriem, dažādus ārkārtas ieņēmumus u.c.¹⁰⁶

8.1.2 Operatīvas darbības rentabilitāte

Operatīvas darbības rentabilitāte, %:¹⁰⁷

$$K_{23}Ro = \frac{\text{peļņa pirms procentu un nodokļu atskaitīšanas} * 100}{\text{neto apgrozījums}} \quad [8.2]$$

Peļņa pirms procentu un nodokļu atskaitīšanas (pirmsnodokļu peļņa) var aprēķināt divējādi:

1. koriģējot bruto peļņu ar operatīvas darbības izmaksām un ieņēmumiem:
 - bruto peļņa:
 - + pārdošanas izmaksas
 - administrācijas izmaksas
 - + pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi
 - procentu maksājumi
2. koriģējot gada peļņu un pārējiem nodokļiem:
 - gada peļņa
 - + peļņas un pārējie nodokļi.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 64. lpp

¹⁰⁵ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 11. lpp

¹⁰⁶ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 169.lpp

¹⁰⁷ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 11. lpp

¹⁰⁸ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 170.lpp

Pirmsnodokļu peļņā netiek iekļauti ieņēmumi un izmaksas, kas nav saistītas ar produkcijas ražošanu vai pārdošanu un pakalpojumu sniegšanu. Šo rādītāju izmanto, lai mērītu uzņēmuma produkcijas ražošanas un realizācijas efektivitāti ienākuma radīšanā.¹⁰⁹

8.1.3 Bruto peļņas rentabilitāte

Bruto peļņas rentabilitāte (Rb) dod iespēju aprēķināt, kādā mērā neto apgrozījuma pārmaiņas ietekmē bruto peļņas lielumu.¹¹⁰

Bruto peļņas rentabilitātes formula:¹¹¹

$$K_{23}Rb = \frac{\text{bruto peļņa} * 100}{\text{neto apgrozījums}} \quad [8.3]$$

Bruto peļņu bieži uzskata par peļņas un zaudējumu aprēķina svarīgāko starprezultātu.

Bruto peļņas apjoma izmaiņas izraisa:

- neto apgrozījuma pieaugums vai samazinājums;
- pārdotās produkcijas ražošanas pieaugums vai samazinājums.

Savukārt šo elementu pārmaiņas ir atkarīgas no šādu faktoru pārmaiņām:

- vienības novērtējuma (cena, pašizmaksa) maiņa;
- pārdoto produkcijas vienību skaita maiņa.

Ja bruto peļņa pieaug produkcijas cenas paaugstināšanas rezultātā, uzņēmums var kļūt konkurētspējīgs, jo var samazināties apgrozījums. Var izrādīties, ka uzņēmumam ir izdevīgāk pazemināt produkcijas cenu – līdz ar to varētu palielināties apgrozījums, kas attiecīgi palielinātu bruto peļņu.

Bruto peļņas koeficientu var izmantot, plānojot uzņēmējdarbības politiku.¹¹²

8.2 Ekonomiskā rentabilitāte

Ekonomiska rentabilitāte raksturo, cik efektīvi tiek izmantoti aktīvi peļņas radīšanā.¹¹³

Šis rādītājs rāda, cik naudas vienību bija nepieciešams uzņēmumam, lai iegūtu vienu peļņas naudas vienību neatkarīgi no šo līdzekļu piesaistīšanas avota. Šis rādītājs ir viens no svarīgākajiem uzņēmuma konkurētspējas indikatoriem. Konkurētspējas līmeni nosaka, salīdzinot analizējamā uzņēmuma aktīvus ar vidējo nozares rādītāju.¹¹⁴

¹⁰⁹ Saksonova S. Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes. Rīga, SIA „Merkūrijs LAT”, 1993, 111 lpp.,

¹¹⁰ Saksonova S. Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes. Rīga, SIA „Merkūrijs LAT”, 1993, 111 lpp.,

¹¹¹ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analizē, Rīga, SIA „Drukātava”, 12. lpp

¹¹² Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 66. lpp

¹¹³ Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 169. lpp

¹¹⁴ Rurāne M., Finanšu pārvaldība., Rīgā., SIA „Elpa-2”, 233 lpp

Aktīvu rentabilitāte, %:¹¹⁵

$$K_{25}Ri = \frac{\text{peļņa pirms procentu un nodokļu atskaitīšanas} * 100}{\text{visu aktīvu vidējais lielums}} \quad [8.4]$$

8.3 Finansiālā rentabilitāte

Finansiālā rentabilitāte rāda, cik peļņas ieguvuši uzņēmuma īpašnieki un ieguldīta kapitāla vienību.

Finansiālās rentabilitātes raksturošanai izmanto:

- kopkapitāla rentabilitātes rādītājus;
- pašu kapitāla rentabilitātes rādītājus.¹¹⁶

8.3.1 Kopkapitāla rentabilitāte

Kopkapitāla rentabilitāte rāda, kāda būtu peļņa, ja viss iesaistītais kapitāls būtu pašu. Bet šeit nav redzams, kāda peļņas daļa gūta, izmantojot svešo kapitālu. Ir redzami tikai maksājami procenti par sveša kapitāla izmantošanu.¹¹⁷

Kopkapitāla rentabilitāti aprēķina šādi:¹¹⁸

$$K_{26}Rk = \frac{\text{gada tīra peļņa} + \text{maksājami procenti} * 100}{\text{kopkapitāla vidēja summa}} \quad [8.5]$$

Kopkapitāls sastāv no pašu kapitāla un svešā kapitāla:

$$K_{26}Rk = \frac{\text{gada tīra peļņa} + \text{maksājami procenti} * 100}{\text{pašu kapitāla vidēja summa} + \text{svešā kapitāla vidēja summa}} \quad [8.6]$$

8.3.2 Pašu kapitāla rentabilitāte

Pašu kapitāla rentabilitāti (Rpk) ļauj noteikt tā kapitāla izlietošanas efektivitāti, kuru ir investējuši uzņēmuma īpašnieki, un salīdzinot šo rādītāju ar iespējamo ienākumu, ieguldot šos līdzekļus citos vērtspapīros. No īpašnieka viedokļa, tas ir pats svarīgākais rādītājs, tas rāda cik peļņas ir iegūts uz katru īpašnieku ieguldīto latu.¹¹⁹

¹¹⁵ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analizē, Rīga, SIA „Drukātava”, 12. lpp

¹¹⁶ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 67. lpp

¹¹⁷ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 67. lpp

¹¹⁸ Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 67. lpp

¹¹⁹ Saksonova S. Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes. Rīga, SIA „Merkūrijs LAT”, 1993, 112 lpp.,

Pašu kapitāla rentabilitātes formula:¹²⁰

$$K_{27}Rpk = \frac{\textit{tīra peļņa} * 100}{\textit{pašu kapitāla vidēja summa}} \quad [8.7]$$

¹²⁰ Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analizē, Rīga, SIA „Drukātava”, 13. lpp

Rentabilitātes aprēķins, latos

	Gads		
	2009	2010	2011
Tīra peļņa	77 333	176 118	86 342
Neto apgrozījums	2 160 868	2 509 240	2 545 729
Bruto peļņa	729 203	838 460	854 171
Peļņa pirms % un nodokļu atskaitīšanas	94 319	208 319	113 476
Aktīvi kopā	1 957 980	1 897 443	973 057
Maksājāmie procenti	41 314	76 087	82 449
Pašu kapitāls	185 046	361 164	447 506
Pašu kapitāla vidēja summa	207 799.5	273 105	404 335
Aktīvu vidējais lielums	2 072 245.5	1 927 711.5	1 435 250
Realizācijas rentabilitāte, %	3.58	7.02	3.39
Operatīvas darbības rentabilitāte, %	4.36	8.31	4.46
Bruto peļņas rentabilitāte, %	33.75	33.41	33.55
Ekonomiskā rentabilitāte, %	4.55	10.81	7.91
Kopkapitāla rentabilitāte, %	5.73	13.08	11.76
Pašu kapitāla rentabilitāte, %	37.21	64.49	21.35

Realizācijas rentabilitāte rāda, cik uzņēmums ieguvis uz vienu neto vienību. Tā raksturo preču pārdošanas ienesīgumu. Kā redzams no tabulas datiem, 2011. gada realizācijas rentabilitātes līmenis ir stipri samazinājies salīdzinot ar 2010. gadu – par 3.63 procentu punktiem un 2011. gadā salīdzinot ar 2009. gadu samazinājas par 0.19 procentu punktiem. Realizācijas rentabilitātes samazināšanas tendence vērtējama negatīvi un ir saistīta ar to, ka 2011. gadā samazinājas tīra peļņa. Realizācijas rentabilitāti var paaugstināt, samazinot izdevumus, paaugstinot realizējamās produkcijas cenu vai palielinot realizētās produkcijas apjoma pieauguma tempus salīdzinājumā ar izdevumu pieauguma tempiem. Izdevumus varētu samazināt izmantojot lētākas izejvielas un materiālus, palielinot darba ražīgumu, samazinot nosacīti mainīgos izdevumus (piemēram, reklāmai un tamlīdzīgi).

Operatīvas darbības rentabilitāte no 2011. gada salīdzinājumā ar 2010. gadu samazinājas par 3.85 procentu punktiem un 2011.gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu tas palielinājās par 0.10 procentu punktiem, jo augstāks ir operatīvas rentabilitātes līmenis, jo labāk ir. Tomēr pedēja gadā operatīvas darbības rentabilitātei bija tendence samazināties un

9. BANKROTA IZVERTĒŠANA

Bankrots - maksātnespējīga uzņēmuma piespiedu atsavināšana vai likvidācija nolūkā iegūt līdzekļus kreditoru likumpamatoto prasījumu apmierināšanai.¹²¹

Maksātnespēja ir uzņēmuma nespēja nodrošināt pietiekami sekmīgu darbību tuvākajā nākotnē lai izpildīt savus īstermiņa un ilgtermiņa saistības paredzētājā termiņā.

Attīstoties uzņēmējdarbībai, akcionāri un potenciālie investori pieprasīja metodes, lai varētu prognozēt ienesīgumu un uzņēmējdarbības risku. Kredītiestādes pieprasīja riska novērtēšanas metodes potenciālā aizņēmēja novērtēšanai. Lielie investori izvairījās investēt uzņēmumos, kuri ir tuvu bankrotam vai arī bankrotējuši.¹²²

Bankrota prognozēšanas modeļi tagad ir plaši izmantojami. Tos pielieti finanšu institūcijas; uzņēmuma vadība, lai prognozēt finansu situāciju uzņēmumā nākotnē; uzņēmuma piegādātāji, lai noteikt pircēja maksātpēju; investori, lai izvēlētos vis izdevīgu no investīciju puses uzņēmumu, kurā ieguldījums būs veiksmīgs un ienesīgs.

SIA „Unimars” bankrota prognozēšanai tiks izmantota Altmana modelis:

Z=

$$\begin{aligned} &= 1.2(\text{tīrie apgrozāmie līdzekļi/aktīvu kopsumma}) + \\ &+ 1.4(\text{nesadalīta peļņa/aktīvu kopsumma}) \\ &+ 3.3(\text{peļņa pirms nodokļu nomaksas/aktīvu kopsumma}) \\ &+ 0.6(\text{uzņēmuma tirgus vērtība/pašu kapitāls}) + \\ &+ 1(\text{apgrozījums/aktīvu kopsumma}) \end{aligned}$$

Z indeksa novertējums:

$Z < 1,10$ – ļoti liela;

$Z 1,10 - 2,59$ – pastāv iespēja;

$Z > 2,60$ – ļoti zema

¹²¹ LR likums “Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju un bankrotu”, pirmā nodaļa, vispārīgie noteikumi, likumā lietoti termini.

¹²² Šneidere R. Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātnespējas prognozēšanai. Rīga, Lietišķās informācijas dienests, 2009, 111. lpp.

9.1 tabula

Bankrotēšanas iespējamības noteikšana SIA „Unimars” 2011. gadā, 2010. gadā, 2009. gadā izmantojot Altmaņa modeli

2009. gadā					2010.gadā					2011. gadā				
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Σ, tūkst.Ls	Σ,tūkst.Ls	½	Kor. koefic	Rez. rādīt.	Σ, tūkst.Ls	Σ,tūkst.Ls	½	Kor. koefic	Rez. rādīt.	Σ, tūkst.Ls	Σ,tūkst.Ls	½	Kor. koe fic	Rez. rādīt.
Tīrie apgrozāmie līdzekļi 50.9	Aktīvu kopsumma 1958	0.03	1.2	0.36	Tīrie apgrozāmie līdzekļi 217	Aktīvu kopsumma 1897.4	0.01	1.2	0.13	Tīrie apgrozāmie līdzekļi 439.6	Aktīvu kopsumma 973.06	0.5	1.2	0.6
Nesadalīta peļņa 85	Aktīvu kopsumma 1958	0.04	1.14	0.05	Nesadalīta peļņa 261.2	Aktīvu kopsumma 1897.4	0.06	1.14	0.16	Nesadalīta peļņa 347.5	Aktīvu kopsumma 973.06	0.4	1.1 4	0.45
Peļņa pirms nodokļiem 94.3	Aktīvu kopsumma 1958	0.05	3.3	0.17	Peļņa pirms nodokļiem 208.4	Aktīvu kopsumma 1897.4	0.06	3.3	0.36	Peļņa pirms nodokļiem 113.5	Aktīvu kopsumma 973.06	0.12	3.3	0.39
Pašu kapitāls 185	Saistības 1773	0.1	0.6	0.06	Pašu kapitāls 361.2	Saistības 1536.3	0.12	0.6	0.14	Pašu kapitāls 447.5	Saistības 521	0.86	0.6	0.52
Apgrozījums 1958	Aktīvu kopsumma 1958	1.1	1	1.1	Apgrozījums 2509.2	Aktīvu kopsumma 1897.4	1.12	1	1.32	Apgrozīj. 2 545.7	Aktīvu kopsumma 973.06	2.62	1	2.62
			Σ=1.74					Σ=2.11					Σ=4.58	

Secinājumi:

Ka redzams no tabulas datiem, uzņēmumam SIA „Unimars” 2009.gadā un ir ļoti augsta bankrota iespējas, jo „Z” rādītājs ir zem 1.8 – tatād uzņēmumam pastāv iespēja bankrotēt.

2010.gadā „Z” koeficients nedaudz pieauga, bet tomēr bankrota iespējas vēl joprojām ir.

2011. gadā „Z” koeficients bija vienāds ar 4.58, tas nozīme, ka iespēja bankrotēt kļuva ļoti zema.

10. Secinājumi

1. SIA „Unimars” ir daudzprofilu uzņēmums, kuru uzņēmumi specializējas sniedzot visplašāko klāstu pakalpojumu kuģu īpašniekiem, kas saistīts ar jūras biznesu un ne tikai. Uz doto brīdi uzņēmums sniedz šādus pakalpojumus – kuģu apgāde (tehnikas, pārtikas produkti, sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumi), radio navigācijas projektēšana un uzstādīšana un citi.
2. Uzņēmums darbojas vairākās valstīs – Latvijā, Igaunijā, Lietuvā un Krievijā. Uzņēmuma interneta mājas lapa strādā tikai angļu un krievu valodā, tas nozīmē ka lielākā daļa no mūsu iedzīvotājiem, kā arī Igaunijā un Lietuvā ir ierobežoti no attiecīgas informācijas.
3. SIA „Unimars” piedāvā saviem klientiem kvalitatīvu un diezgan ātru servisu. Uzņēmuma darbinieki spēj dažu stundu laikā savākt nepieciešamos produktus no pasūtījuma un piegādāt to kuģim.
4. Uzņēmuma bilances un peļņas vai zaudējumu aprēķina horizontālās analīzes veikšanas procesā pēdējos gados tiek konstatēta bilances samazināšanās dinamika no 2009 –2011 gadam, kā arī tās atsevišķu sadaļu izmaiņas.
5. 2009-2011 gadā uzņēmums ir būtiski samazinājies ilgtermiņa ieguldījumus (-84.12%). Ilgtermiņa ieguldījumu samazinājums notika galvenokārt uz citu aizdevumu samazināšanas rēķinā.
6. Peļņas un zaudējumu aprēķina analīze parāda, ka peļņa pēc nodokļiem no 2009. gada līdz 2010. gadam pieauga, tomēr no 2010. gada līdz 2011. gadam strauji samazinājās par -103.98%, 2009-2011.gadu periodā aktīvi samazinājas diezgan strauji, kaut arī neto apgrozījums palielinājās par 1.43%, kas liecina par to, ka uzņēmuma aktīvi nenes pietiekošus ieņēmumus uzņēmumā un iespējams ir nepareizi veiktas investīcijas vai arī uzņēmuma rīcībā ir pamatlīdzekļi, kas nenes ieņēmumus un nelikvīdi apgrozāmie līdzekļi.
7. Pēc vertikālas analīzes var secināt, kā no 2009-2011. gadam pārāk mazu daļu no aktīvu kopsummas aizņem naudas līdzekļi, samazinot uzņēmuma iespēju ātri reaģēt uz neplānotiem tirgus piedāvājumiem, jo uzņēmumam vienmēr jāsauglabā līdzekļus ne tikai pastāvīgiem izdevumiem, bet arī neparedzētiem.
8. 2011. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu pašu kapitāls ir paaudzis par 26.96 procentu punktiem no pasīva kopsummas, kas ir par 9.58 procentu punktiem

mazāk nekā 2011. gadu salīdzinot ar 2009. gadu. Uzņēmuma pašu kapitāla īpatsvara pieaugumam ir pozitīva tendence, jo tas parāda, ka uzņēmums kļūst stabilāks, t. i. neatkarīgāks no investoriem.

9. No 2009. gada līdz 2011. gadam ilgtermiņa kreditoru īpatsvars samazinās katra pētāmā perioda laikā un 2011. gada aizņem nelielu pasīva kopsummas daļu, jo uzņēmums ir daļēji izmaksājis saistības attiecībā pret saviem piegādātājiem, kas tiek vērtēts pozitīvi, jo uzņēmums kārtu savas saistības.
10. Pēc autora domām, SIA „Unimars” ir diezgan liels īstermiņa saistību īpatsvars, kas visu trīs gadu laiku ir gandrīz nemainīgs. Tas nozīmē, ka uzņēmumam nav iespējas kārtot savas īstermiņa saistības laikā vai ir grūti to darīt, tieši tāpēc 2009. gadā, ka arī citos gados ir tik mazs naudas līdzekļu īpatsvars – visus naudas līdzekļus uzreiz ir jāatdod īstermiņa kreditoriem, kuriem jau ir pienācis izmaksāšanas laiks.
11. 2011.gada kopējais likviditātes koeficients ir 2.3, kas ir nedaudz pāri pieļaujamās robežās no 1-2, un ir redzams, ka salīdzinot ar 2009.gadu un 2010. gadu tas ir strauji pieaudzis. Šīs pašas tendences ir redzamas pēc likviditātes starpsējuma koeficienta 2010. gadā, bet 2011. gadā tas atkāļ samazinājas. Savukārt absolūtās likviditātes koeficients 2011. gadā ir tikai 0.09, kas norāda uz to, ka uzņēmuma rīcībā ir ļoti mazi ātri realizējami apgrozāmie līdzekļi. Tomēr ir redzama tendence šim koeficientam, lai arī niecīgi, bet uzlaboties.
12. Trīs gadu laikā SIA „Unimars” kļūva neatkarīgāks, autonomāks. 2009. gadā autonomijas rādītājs bija tikai 0.09, 2010. gadā tās pieauga līdz 0.19 un 2011. gadā autonomijas rādītājs kļuva 0.46.
13. SIA „Unimars” krājumu aprites rādītājs nav augsts, tas nozīmē, uzņēmumam ir preču realizācijas problēmas un tāpēc aprite notiek lēnāk. 2011. gadā krājumi samazinājās salīdzinot ar 2010. gadu, samazināšanās tendence vērtējama negatīvi. Analizējot krājumu apriti dienās var secināt, ka 2011.gadā krājumi pilnībā tiek atjaunoti aptuveni pēc 30.72 dienām, tas ir vērtējams ļoti negatīvi.
14. Rentabilitātes rādītāji sniedz informāciju par to, ka uzņēmuma komerciālā rentabilitāte, kas norāda peļņu uz neto apgrozījuma vienību sastāda 7.91% 2011. gadā, kas ir samazinājusies salīdzinot ar 2010. gadu. Tāpat tendence ir samazināties arī pašu kapitāla rentabilitātei, kas 2011. gadā sastāda 21.3%.

Tāpat ir samazinājusies 2011. gadā realizācijas rentabilitāte. Rentabilitātes samazinājums vērtējams negatīvi.

15. Pēc autora domām, uzņēmums ir rentabls, jo strādā ar peļņu, neskatoties uz to, ka peļņa samazinājās 2011. gadā salīdzinot ar 2010. gadu gandrīz uz pusi. Peļņas samazinājums notika galvenokārt uz pārējas saimnieciskās darbības izmaksas rēķinā.
16. 2011. gadā no Altmana bankrotēšanas modeļa var secināt, ka uzņēmumam ir diezgan zema bankrotēšanas pakāpe.

11. Priekšlikumi

1. SIA „Unimars” ir daudzprofilu uzņēmums, kura atsevišķi apakšuzņēmuma uzņēmumi speciālizējas sniedzot visplašāko klāstu pakalpojumu kuģu īpašniekiem, kas saistīts ar jūras biznesu un ne tikai. Līdz ar to uzņēmumam ir ļoti jāseko klientu vēlmēm, izprast un piepildīt tās.
2. Uzņēmumam ir jānodala atšķirīgie biznesa veidi atsevišķās biznesa vienībās vai juridiskās personās un sīkāk jākontrolē finanšu rādītāji atsevišķām nozarēm, lai savlaicīgi konstatētu problēmas kādā no nozarēm un tās novērstu. Un uz konkrētu brīdi tad būtu skaidrs, kura no uzņēmuma nozarēm pelna, lai segtu zaudējumus jaunajās nozarēs
3. SIA „Unimars” nav vienīgā firma Latvijā, kas pārdod pārtikas produktus kuģiem, tas nozīmē, ka uzņēmumam ir jāseko līdzīgi saviem konkurentiem, jācenšas ātrāk un ar labākiem piedāvājumiem atbildēt uz klienta kvotācijām (kvotācija - atbildēt uz klienta pieprasījumu ar labākām cenām un pēc iespējas ātrāk).
4. Ir jānosaka firmas stiprās un vājas puses, tad jāizceļ vājas puses un jāzlabo tās. Jāsameklē konkurentu vājas puses un jāizmanto tās, lai gūtu labumu sev.
5. SIA „Unimars” varētu izveidot interneta mājas lapu, vairākās valodās, vizmas tajās valstīs valodās kuras teritorijā viņi darbojas.
6. Izveidot bezmaksas tālruni vai mājas lapu uztaisīt lapu klientu atsaucēm, ieteikumiem vai pretenzijām, tādā veidā rūpējoties par saviem klientiem un viņu vēlmēm.
7. Lai uzņēmums varētu piesaistīt jaunus klientus, ir nepieciešams iesaistīt reklāmu, var būt ne tikai Latvijas teritorijā, bet arī tajās valstīs, kurās uzņēmums darbojas, t.i. Igaunijā, Lietuvā, Krievijā.
8. SIA „Unimars” ir jāatrod līdzsvars starp ilgtermiņa un īstermiņa kreditoru posteņiem, t. i. jāpalielina ilgtermiņa aizņēmumi samazinot īstermiņa aizņēmumus.
9. Lai uzlabotu operatīvas darbības rentabilitātes rādītāju, bruto peļņas rentabilitātes rādītāju, ekonomisku rentabilitātes rādītāju, kopkapitāla un pašu kapitāla rentabilitātes rādītāju ir jāpanāk, lai neto peļņa, peļņa pirms

procentu un nodokļu atskaitīšanas un bruto peļņa pieaugtu. To var panākt samazinot pārdotas produkcijas ražošanas izmaksas, pārdošanas izmaksas, administrācija izmaksas, procentu maksājumu un tamlīdzīgas izmaksas, ka arī samazinot citas izmaksas, kuras ir iekļautas peļņas vai zaudējuma aprēķinā.

10. Lai turpmāk augtu komerciālā rentabilitāte ir jāpalielina uzņēmuma neto apgrozījums, to var panākt, piemēram, palielinot klientu skaitu vai pārdotās produkcijas apjomus, palielinot produkcijas un pakalpojumu klāstu.
11. Lai kontrolētu likviditātes līmeni, nepieciešams sastādīt naudas līdzekļu (ieņēmumi-izdevumi) plānus pēc iespējas īsākiem laika periodiem un veikt to kontroli.
12. Lai arī nakāmajos gados paātrinātu ieguldīta kapitāla apriti, ir jāpalielina realizācijas apjoms, vienlaicīgi samazinot debitorsaistības un krājumu atlikumu.
13. Lai kontrolētu uzņēmuma finanšu rādītājus nepieciešams vismaz pāris reizes gadā veikt to operatīvu analīzi. Tādējādi savlaicīgi pamanot iespējamās problēmas uzņēmumā.
14. Lai uzņēmumam vairs nepastavētu iespējas bankrotēt, tad uzņēmumam ir jāseko pašu kapitāla un saistību attiecībai, peļņas pirms nodokļiem un aktīvu attiecībai, tīriem apgrozāmiem līdzekļiem un aktīvu attiecībai.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. LR Komerclikums. LR Saeima, 13.04.2000. (www.likumi.lv, skatīts 12.11.2012.)
2. LR likums "Par uzņēmumu un uzņēmējdarbību maksātspēju un bankrotu", pirmā nodaļa, vispārīgie noteikumi, likumā lietoti termini (www.likumi.lv, skatīts 02.12.2012)
3. Alsīņa R., Kravinska B., Bojarenko J. Uzņēmējdarbības ekonomika. Rīga, 1999.g. 165. lpp.
4. Alsīņa R., Marinska K., Bojarenko J., Vadības grāmatvedība: Teorija un prakse., Rīgā, SIA KIF „Biznesa komplekss”, 2011., 165. Lpp
5. Bednarskis L, Paupa V, Vaikulis J. Finanšu pārskatu analīze, Rīga, SIA „Tipogrāfija Ogre”, 1994, 103 lpp.
6. Januška M., Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā. Rīgā, SIA „Merkūrijs LAT”, 1993., 144 lpp
7. Kālis I. Lekciju konspekti Saimnieciskās darbības un finanšu analīzes teorijā un praktiskajā pielietojumā. 104. Lpp
8. Kālis I. Finanšu vadība. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002, 190.lpp
9. Paupa V., Šneidere R., Uzdevumu krājums finanšu analīzē, Rīga, SIA „Drukātava”, 46. lpp
10. Rurāne M. Finanšu pārvaldība. Rīga, SIA „Elpa-2”, 2001, 282. Lpp
11. Rurāne M. Finanšu menedžments. Rīga, Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas un biznesa augstskola, 2006, .384 lpp
12. Saksonova S. Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes. Rīga, SIA „Merkūrijs LAT”, 1993, 225 lpp.
13. Saksonova S. Finanšu informācijas un pārskatu praktiskā izmantošana uzņēmumu finanšu lēmumu pieņemšanā. Rīgā, SIA „Merkūrijs LAT”, 109 lpp
14. Šneidere R. Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai. Rīga, Lietišķās informācijas dienests, 2009, 232. lpp.
15. Zariņa V., Strēle I. Finanšu plānošana uzņēmumā, Rīga, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2009, 120 lpp.
16. Zelgalve E. Finanšu analīze un tās loma uzņēmuma vadībā. Rīga, Tautas skolas tipogrāfija, 2002, 71.lpp

17. Zelgalve E.. Finanšu analīzes loma aizņēmēja kredītiespējas novērtēšanā. LU mācību līdzeklis, Rīga, 2002, 40. lpp.
18. Поляк Г. Б, Акодис И.А, Андросова Л.Д, Колчин С.П. Финансовый менеджмент. Москва : „Волтерс Клувер”, 2009. 222 стр.
19. http://www.lursoft.lv/finansu_analizes_piemers.html (skatīts 12.10.2012)
20. <http://www.uzdevumi.lv/ExerciseRun/RunExercise?exerciseId=e20e1516-77af-4033-b005-bb2e907ba8c2&parentType=VirtualSchool&parentId=679> (skatīts 12.10.12)
21. http://estudijas.lu.lv/pluginfile.php/157670/mod_resource/content/0/Lecture_Notes_LV/FA_4_dala_Moodle.pdf (skatīts 03.11.2012)
22. <http://www.uzdevumi.lv/ExerciseRun/RunExercise?exerciseId=e20e1516-77af-4033-b005-bb2e907ba8c2&parentType=VirtualSchool&parentId=679> (skatīts 10.12.2012)
23. <http://www.jak.lv/e%20materiali/uzd%20krajumi/uzd%20kraj%20%20fin%20un%20kredits%20Vilima.pdf> (skatīts 27.12.2012)
24. <http://www.investorov.net/buspl/15.html> (skatīts 15.09.2012)
25. „Dienas bizness”. Finanšu vadības rokasgrāmata, Rīga, 2004.

Pielikumi

SIA „Unimars” bilance par 2009., 2010., 2011 gadu

Balances posteņi	Gadi, Ls		
	2009	2010	2011
Aktīvs			
Ilgtermiņa ieguldījumi			
Zemes gabali, ēkas, būves un ilggad. stādīj.	40 035	40 035	40 035
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	58 020	46 172	46 896
Kopā pamatlīdzekļi	98 055	86 207	86 931
Līdzdalība radn. sabiedrību kapitālā	4 000	4 000	-
Līdzdalība asoc. sabiedrību kapitālā	6 000	-	-
Citi aizdevumi	1 100 000	999 872	104 930
Kopā ilgtermiņa finanšu ieguld.	1 100 000	1 003 872	104 930
Kopā ilgtermiņa ieguld.	1 208 055	1 090 079	191 861
Apgrozāmie līdzekļi			
Gatavie ražoj. un preces pārdošanai	113 082	129 157	136 813
Avansa maks par precēm	1 726	17 327	1 583
Kopā krājumi	114 808	146 484	138 396
Pircēju un pasūtītāju parādi	547 659	538 005	524 861
Citi debitori	70 846	98 702	84 523
Nākamo periodu izmaksas	1 884	1 111	1 056
Kopā debitori	620 389	637 818	610 440
Nauda	14 728	23 062	32 360
Kopā apgrozām. līdzekļi	749 925	807 364	781 196
Kopā aktīvs	1 957 980	1 897 443	973 057
Pasīvs			
Pašu kapitāls			
Pamatkapitāls	100 000	100 000	100 000
Iepriekšējo gadu nesadalīta peļņa	7 713	85 046	261 164
Pārskata nesadalīta peļņa	77 333	176 118	86 342
Pašu kapitāls kopā	185 046	361 164	447 506
Kreditori			
Ilgtermiņa kreditori			
Citi aizņēmumi	300 990	3 553	13853
Parādi radniecīgajām sabiedrībām	768 720	940 392	164 644
Atliktā nodokļa saistības	4 183	2 007	894
Ilgterm. Kreditori kopā	1 073 893	945 952	179 391
Īstermiņa kreditori			
Citi aizņēmumi	9 470	6 747	12 473
No pircējiem saņemtie avansi	6 791	24 851	-
Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	430 251	489 059	297 171
Parādi radniec. sabiedrīb.	223 031	35045	-
Nodokļi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātas iemaksas	12 419	19 564	12 269
Pārējie kreditori	9 409	8 777	17 268
Uzkrātās saistības	7 670	6 284	2 379
Īstermiņa kreditori kopā	699 041	590 927	341 560
Kreditori kopā	1 772 934	1 536 279	520 951
Pasīvi kopā	1 957 980	1 897 443	973 057

SIA „Unimars” peļņas vai zaudējumu aprēķins par 2009., 2010., 2011. gadu

PZA posteņi	Gadi, Ls		
	2009	2010	2011
Neto apgrozījums	2 160 868	2 509 240	2 545 729
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	- 431 665	-1 670 780	-1 691 558
Bruto peļņa vai zaudējumi	729 203	838 460	854 171
Pārdošanas izmaksas	-405 572	-372 103	-451 771
Administrācijas izmaksas	-147 265	-200 975	-162 272
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	22 056	22 598	33 838
Pārējas saimnieciskās darbības izmaksas	-62 799	-3 483	-78 066
Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	10	12	25
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	-41 314	-76 087	-82 449
Peļņa vai zaudējumi pirms ārkartas posteņiem un nodokļiem	94 319	208 422	113 476
Uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata gadu	25 364	33 329	26 809
Atliktais uzņēmuma ienākuma nodoklis	-9 299	-2 176	-1 113
Pārējie nodokļi	921	1 151	1 438
Pārskata gada peļņa	77 333	176 118	86 342